

1.02 Pregledni znanstveni članek

UDK 930.25:654.197(497.4)

Prejeto: 1. 10. 2013

## Slovenski televiziji želimo vso srečo, da tele krava bi čim prej postalo<sup>1</sup> – O »prazgodovini« slovenske televizije ob njeni 55-letnici

ALEKSANDER LAVRENČIČ

arhivski svetovalec, dokumentalist raziskovalec  
RTV SLO, Oddelek za arhiviranje in dokumentacijo Televizije Slovenija  
Kolodvorska 2, SI-1550 Ljubljana  
e-pošta: aleksander.lavrencic@rtvslo.si

### IZVLEČEK

*Televizijski arhiv hrani poleg audiovizualnega gradiva dokumente z začetka slovenske televizije. Petinpetdesetletnica Televizije Slovenija je imenitna priložnost, da predstavimo te dokumente javnosti. Prvo televizijsko oddajo je televizijska ekipa Radia Ljubljana posnela na sejmu elektronike na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani avgusta leta 1956. Naslednje leto je televizijska ekipa Radia Ljubljana gostovala v Zagrebu in pripravila lastni televizijski program s simboličnim naslovom Televizija prihaja (15. 5. 1957). Dogodek je bil tako pomemben, da so ga časopisi razglasili kar za dogodek leta. Ob strokovni analizi oddaje je bil podan predlog o ustanovitvi filmskega arhiva za zbiranje in arhiviranje slikovnega, likovnega in drugega gradiva. Slovenska televizija je stopila na pravo pot in z njo tudi televizijski arhiv.*

*KLJUČNE BESEDE: televizija, Televizija Slovenija, zgodovina televizije, audiovizualni arhivi, televizijski arhivi*

### ABSTRACT

*ALL THE BEST TO SLOVENIAN TELEVISION, LET CALF GROW INTO COW AS SOON AS POSSIBLE – ON THE “PREHISTORY” OF SLOVENIAN TELEVISION UPON ITS 55TH ANNIVERSARY*

*In addition to audiovisual material, Slovenian television archive also keeps documents recording the birth of Slovenian television. The 55th anniversary of Television Slovenia is a great opportunity for us to present these documents to the public. The first TV show was shot in August 1956 at the electronics fair held at the Ljubljana Exhibition and Convention Centre (Gospodarsko razstavišče) and was shot by the television crew of Radio Ljubljana. The following year (May 15, 1957), the television crew of Radio Ljubljana was on tour in Zagreb, where they organised their own television programme symbolically entitled “Television is Coming”. The event was of such importance that it was declared the event of the year by the newspapers. During the show analysis, a suggestion was made to establish a film archive whose aim would be to collect and archive images, artistic and other materials. Slovenian television embarked on the right path and took its television archive along for the ride.*

*KEY-WORDS: television, Television Slovenia, the history of television, audiovisual archives, television archives*

<sup>1</sup> Iz novoletne čestitke Janeza Menarta ob prvi obletnici eksperimentalnih oddaj (*Smeš in nasmeh*, str. 77.).

Oddelek za arhiviranje Televizije Slovenija hrani poleg avdiovizualnega gradiva lastne proizvodnje na televizijskih nosilcih informacij (fotografije, diapozitivi, film, magnetoskopski trakovi in videokasete ter digitalne datoteke) tudi 480 tekočih metrov programskih dokumentov o oddajah. Poleg tega gradiva hranimo tudi šest tekočih metrov gradiva, ki ga je leta 2010 v arhiv predal direktor TVS Jože Možina. V najbolj neugledni skatli pa smo dolga leta hranili dokumente z začetka slovenske televizije, zato je 55-letnica Televizije Slovenija imenitna priložnost, da predstavimo omenjene dokumente javnosti. Gradivo, ki smo ga preložili v novo arhivsko skatlo z oznako Zbirka Vodstvo TVS I – 67 in I – 68 obsega mape:

- Mapa 1 – Televizija v Ljubljani, Gospodarsko razstavišče 4.–11. 8. 1956.
- Mapa 2 – Prva slovenska oddaja v Zagrebu, 12. 5. 1957.
- Mapa 3 – Druga slovenska TV-oddaja v Zagrebu 23. 6. 1957.
- Mapa 4 – Eksperimentalni TV-sporod na Gospodarskem razstavišču 7.–12. december 1957.
- Mapa 5 – Prvo poročilo TV za radijski svet 31. 10. 1957 (in program. shema TV).
- Mapa 6 – Razvoj, sedanji položaj in problemi televizije v LRS, maj 1960.
- Mapa 7 – Anketa med gledalci TV-programa 1960.

Publicistka, kritičarka, prevajalka, radijska novinarka in začetnica televizijskega novinarstva v Sloveniji Rapa Šuklje je v svojih spominih zapisala, da se je predzgodovinska ali prazgodovinska TV rodila v radijskem krilu in radijski ljudje so ji bili za babico, če že ne za očeta in mater.<sup>2</sup> Čeprav zgodovinarji ločijo prazgodovino od zgodovine s pomočjo pisnih virov, ki so v tem primeru že prisotni, bomo rajši uporabili terminologijo iz grške mitologije in govorili o »zlato dobi.« Ta doba se je začela v steklenem »foglovžu« na Gospodarskem razstavišču.

Slovenski poročevalec je 7. 8. 1956 v članku z naslovom »Televizija v Ljubljani« poročal o rednih dnevnih oddajah, pestrem sporedu in množici gledalcev ob sprejemnikih v mestu in na Gospodarskem razstavišču. »Televizija – redne domače televizijske oddaje so se začele končno tudi v Ljubljani. Sinoči smo gledali že drugi večer televizijski sporod Radia Ljubljana. Pomemben dogodek je bil v nedeljo zvečer za Ljubljano, prav posebno pa še za Radio Slovenija, ki je s tem storil prvi resni korak k uvedbi televizije tudi v Sloveniji.

*Pred televizijskimi sprejemniki na »Televizijski cesti« na Gospodarskem razstavišču in pa tudi pri*

*sprejemnikih v kavarnah in restavracijah v mestu, se je kar gnetlo ljudstva. Saj mnogi so šele prvič videli televizijo. Publika je že prvi dan živo sledila na malem štirioglatem platnu sprejemnikov otvoritvenemu programu. Doslej smo lahko napovedovalko, ki vsak dan začena radijske oddaje le slišali, sedaj pa smo jo tudi videli. Sinočnji program je bil dokaj pester. Slišali in videli smo razgovor s tovarišem Sitarjem o uvozu blaga za široko potrošnjo. Zanimiv je bil tudi intervju z Marjanom Kozino za nagrajeno glasbo v »Dolini miru«. Videli smo filmske posnetke z ljubelskih dirk in nedeljskega atletskega dvoboja v Celju. Nastop orkestrov in pevcev ter še mnogo zanimivega je bilo sinoči na televiziji.*

*In program za naslednje dni? Poročila, zunanji in notranje politični komentar, zanimivi intervjuji z našimi znanstveniki, kulturnimi in športnimi delavci, glasbeni in zabavni program, v katerem bodo nastopali naši znani šaljivci od Ježka do Lipeta iz Kranja. Predvajali bodo tudi več filmov. Danes zvečer, bo baletni nastop Majde Sevnikove, v naslednjih dneh pa še Polika in Remškarjeve. V četrtek zvečer bo na programu resna glasba s solisti iz opere, Radia in Filharmonije.*

*Televizijski program oddajajo sedaj dvakrat dnevno. Popoldan od 5 do 6 prikazujejo predvsem filme in predvajajo lahko glasbo. Te oddaje so namenjene tudi otrokom, ki bodo te dni gledali v televiziji filmske risanke in lutkovno predstavo. Druga oddaja v televiziji pa je zvečer od 8. do 10. ure. Televizijski program snemajo v študiju na Gospodarskem razstavišču s pomočjo domačih snemalnih in oddajnih aparatov, ki so jih izdelali v Inštitutu za elektrozeveze v Ljubljani.«*

Poročila o prvih osmih oddajah nam poleg podatkov o sporedu in vsebini oddaj posredujejo tudi izredno zanimive pripisane zapiske o kakovosti programa in načinu dela televizijcev.<sup>3</sup> Prvo televizijsko oddajo Radia Ljubljana so 5. 8. 1956 vodili napovedovalci Draga Rogl, Marjan Zadnikar, Saša Vuga, Nada Pretnar in Jože Zupan, ki je vodil »veseli večer«. Oddajo, posneto samo z eno kamero, trajala pa je od 20.03 do 22.30, je režiral Franc Jamnik ob pomoči asistenta Mirča Kraglja. Tega dne torej je napovedovalka Draga Rogl prvič pozdravila televizijske gledalce: »Dober večer, dragi gledalci! Dovolite, da se vam najprej predstavimo. To je prva slovenske televizijska oddaja, ob kateri vam želimo dober sprejem in prijeten večer. Nocoj stopa radio Ljubljana prvič pred javnost s televizijskim<sup>4</sup> sporedom. Res je sicer, da to še ni naš redni televizijski program,

<sup>3</sup> Oddelek za arhiviranje in dokumentacijo TV Slovenija (odslej Tvdok), Zbirka vodstvo TVS, škatla I–67, mapa 2.

<sup>4</sup> Najbrž napaka pri tipkanju – televizijskim namesto televizijskim ali pa gre za napačno izpeljavo kratice TV.

<sup>2</sup> *Smeb in nasmeh*, str. 73.

temveč bolj poskusna oddaja z zastave<sup>5</sup> radia in telekomunikacij na Ljubljanskem gospodarskem razstavišču. Toda začetek je storjen in verjetno ni daleč čas, ko bomo lahko prešli k rednemu delu. Morda boste v teh prvih dneh slovenske televizije opazili tudi ka-

kšne pomanjkljivosti, toda ne bodimo takoj v začetku preostri kritiki. Vsak začetek je težak. Toda že to, da smo začeli, je velik uspeh in ponosni smo nanj. Sedaj pa dovolite dragi gledalci, da vas seznanimo z nocošnjim programom:

ODDAJA TV 5. 8. 1956 ob 20.00			
19.30.00		Monoskop	trak
20.00.00		DIA	Znak /TV Radio Ljubljana/
	Z	Ž	Napovedovalka: Pozdrav – Pojasnilo
		DIA	Naš današnji program
		Ž	Napovedovalec: Napoved sporeda za danes
	Z	Ž	Napovedovalka: Napoved pozdravnih nagovorov
			L. Kreseta, Jakopiča, Kardelja <sup>6</sup>
	S	Ž	Govori L. Krese
	S	Ž	Napovedovalka: Zahvala, napoved Jakopiča
	S	Ž	Govori tov. Jakopič
	S	Ž	Napovedovalka: Zahvala, napoved Kardelja
	S	Ž	Govori B. Kardelj
	S	Ž	Napovedovalka: Zahvala, odpoved
		DIA	Poročila
	Z	Ž	Napovedovalec: Poročila
		DIA, film	Filmske novice Filmske novice br. 31
	Z	Ž	Napovedovalec: napove politični komentar, napovedovalec ni v sliki. /Začetek slike: zemljevid Sueza
	Z	Ž	Politični komentar / Štalar /
		DIA	Intervju
	Z	Ž	Milenko Šober – prof. dr. Samec
		DIA	Iz filmskega sveta
	Z	Ž	Napovedovalka: o nagrajencu festivala Mirku Groblerju
			PRELIV
		Film	»Poberi denar«
	L	Ž	Conf. Jože Zupan napove zabavni spored in prvo točko programa
	L	Ž	Veseli Kranjci: Polka »Na vasi«
	L	Ž	Conf.: Napoved druge točke
	L	Ž	Veseli Kranjci: Valček »Sestanek«
	D	Ž	Conf.: Napoved improvizacij
	D	Ž	Bojan Adamič: Klavirske improvizacije
			/Potem se conf. še posebej zahvali Adamiču, dokler ne pride na mesto pianist/
	D	Ž	Conf.: Napoved kvinteta Kampič
	D	Ž	Kvintet Kampič: Polka »Vragolije«
	D	Ž	Conf.: Napoved »Mademoiselle...«
	L	Ž	Frane Milčinski: poje Mademoiselle de Paris«, spremlja ga kvintet Kampič
	D	Ž	Conf.: napoved Kampiča
	D	Ž	Kampič: harmonika solo
	D-L	Ž	Conf.: Napoved reklame – tekmovanja

<sup>5</sup> Razstave radia in telekomunikacij na Gospodarskem razstavišču.

<sup>6</sup> Tone Jakopič je bil l. 1956 predsednik prireditvenega odbora razstave Radia in telekomunikacij, Leopold Krese direktor Gospodarskega razstavišča, Bojan Kardelj pa podpredsednik sveta Radia Ljubljana.

Aleksander Lavrenčič: Slovenski televiziji želimo vso srečo, da tele krava bi čim prej postalo ..., str. 279–296

	L	Ž	3 sodelavci: privezovanje kravat	
	D	Ž	Conf.: Napoved kvinteta Kampič in solistke Jelke Cvetežar	
	D	Ž	Kvintet Kampič in Jelka: Kadarkoli in kjerkoli – Nasvidenje Rim	
	L	Ž	Conf. in Ježek nastopita /Ježek pride iz garderobe takoj po prvih besedah confer./	
	D	Ž	Zadovoljni Kranjci: Polka	/Med Ježkovo točko se odstranijo člani kvinteta, Zadovoljni Kranjci
	D	Ž	Conf. Odpoved zabavnega ...	pridejo pred klavir
		DIA	Iz filmskega sveta	Trak
		Film	Tratnik	/cca 3.30 minute/
		DIA	Intervju	Trak
	L	Ž	Intervju z Državno založbo Slov. /Napovedovalka, Ciril Vidmar, dr. Anton Ocvirk in Zoran Kržišnik/	Glej tekst!!! Rekviziti – knjige!!!
		Ž	Sekstet Kos: zaigra avizo	
	D	Ž	Napovedovalka: Napoved seksteta Kos	
	D	Ž	Sekstet Kos: Charlie Parker Blues	
	D	Ž	Napovedovalka: Napoved	
	D	Ž	Sekstet Kos: Seveda	
	D	Ž	Napovedovalka: Napoved	
	D	Ž	Sekstet Kos: Istanbul – mambo	
	D	Ž	Napovedovalka: Odpoved seksteta Kos	
	S /z leve	Ž	Intervju Iva Zorn s poštarjem	
		DIA	Šport	Trak
	L	Ž	Športni napovedovalec, Poročila, Intervju	
	S	Ž	Boks match – 1. runda	
	L	Ž	Komentator – sodnik intervju	
	S	Ž	Boks match – 2. runda	
		DIA	Vremenska napoved	/Tekst napovedi, spikerica ni v sliki/
	Z	Ž	Napovedovalka: Odpoved, napoved za jutri, zahvala	
		DIA	Znak	Avizo Adamič

Poleg sporeda so se v mapi ohranjene napovedi filma *Poberi denar*, odpoved programa in vremenska napoved: »Zdaj bi moral stopiti pred našo kamero pravzaprav Mirko Grobler, režiser filma »Poberi denar«, ki ga boste gledali kot prihodnjo oddajo našega programa, in vam film kratko predstaviti. Ker ga pa na žalost ni v Ljubljani, dovolite, da to opravi kar sama: Film »Poberi denar« je po naročilu podjetja za zbiranje odpadnega materiala »Odpad« v Ljubljani, in še nekaterih drugih podjetij, izdelalo podjetje Viba film. Posnel ga je Rudi Vavpotič, glasbo je napisal Bojan Adamič, režiral pa je Mirko Grobler. Na nedavnem filmskem festivalu v Pulju je prejel režiser nagrado »Arena« oficijelne festivalske žirije in posebno priznanje žirije kritikov za najbolj domiselno režijo. Poglejmo!«<sup>7</sup> Poglejmo tudi mi,

kakšno je bilo takrat vreme, in poslušajmo še odpoved programa: »Vremenska napoved za ponedeljek 6. 8. je res za vsakega nekaj. Dopoldan oblačno, popoldan plohe, delno ..... Temperature podnevi do 23 stopinj, ponoči 17 stopinj. Pregledali bomo še naš spored za jutri. Prosim! Radio Ljubljana – naš današnji televizijski program je končan. Lepa hvala za prijazno potrpežljivost. Vsekakor pa pričakujemo tudi vaših nasvetov in pripomb. Nasvidenje torej jutri spet ob 20.00.«

Prvi spored smo poskušali čim bolj vestno prenesti v Wordov oblikovalnik. Pri drugih oddajah

pred nekaj leti posebno priložnost, da pridobi omenjeni film v televizijski arhiv, za to pa si je še posebej prizadeval takratni vodja televizijskega arhiva, vendar so odgovorni vodilni delavci javnega zavoda ravnali neodgovorno in priložnost je splavala po vodi. Zanimivo pa je, da ima sicer kot tretji paginirani list iz poročila o prvi televizijski oddaji datum 4. 8. 1956.

<sup>7</sup> Poleg posebnega priznanja žirije na puljskem festivalu skriva nagrajeni film tudi posebno zgodbo. RTV Slovenija je imela

pa se ne bomo več spuščali v podrobnosti sporeda, ampak se bomo bolj posvetili pripombam o kakovosti prenosa in gostom v osrednjih intervjujih. Drugo oddajo, 6. 8. 1956, so pripravili napovedovalci Draga Rogl, Marjan Zadnikar in Saša Vuga ter Jože Zupan, ki je ponovno vodil zabavni del. Oddajo so spet pripravili samo z eno kamero in slabimi lučmi, zato so bili vsi obrazi črni in sploščeni. Režiser Franc Jamnik je sam poskrbel za vse in pri tem je Mirč Kragelj ostal nekako brez besede. Zelo ljubeč je bil intervju Drage Rogl z Marjanom Kozino. Scenarij intervjuja je bil napisan kot pogovor med deklico in žrtvijo. *»Žrtev«* je bil avtor glasbe za film *Dolina miru Marjan Kozina, ki je bil v zadnjem času deležen kar dveh častnih priznanj in je s tem postal zanimiv celo za televizijo. Skladatelj je priznal, da ga to veseli, je pa bil tudi malce žalosten pri vsem tem, ker se je občinstvo vse preveč zanimalo za »fuzbalske«* ase, filmske načičkane dive, bučne nagrade arena, ne pa za to, kar narodu, če hočete človeštvu, prinaša resnične dobrine. To so – kot je krasno povedal Pavel Golia – brezšumna dogajanja duha, to so pomembni dosežki v najlepši dejavnosti človeka, v znanosti in umetnosti. Preveč smo se »vrgli v tem oziru po Zapadu« in tu smo pobrali na žalost najslabše.<sup>8</sup> Skladatelj v nadaljevanju intervjuja priznava, da vse le ni tako hudo in da bi bil grd hinavec, če bi tajil, da je vesel nagrad, ki jih je prejel. Najbolj pa je bil vesel tega, da je obe priznanji dobil v dobri družbi. Trdinovo nagrado, priznanje svojega rodnega mesta, je prejel skupaj s slikarjem Jakcem in publicistom Pirkovičem. V puljski areni, kjer so včasih levom metali kristjane, pa je pred krvoželjno publiko stal skupaj s sijajnim črnskim pilotom Jimom, pristrčno malo Lotti in arhitektom Špino. O glasbi pa ni govoril, raje jo je zaigral. Najprej vodilno misel male Lotti – najti nekje dolino miru, kjer ni bomb in smrti, melodijo, ki jo prineso ženski glasovi, uporabljeni namesto instrumentov. Za Jimovo smrt pa je napisal žalno glasbo v dokaj nenavadni kombinaciji šestih pozavn, tube, timpana in tamtama. Na koncu prineso nežne, zametaste viole v pianissimu reminiscenco na črnski spiritual, ki ga je v neki prejšnji sceni zapel John Kitzmiller:

*»I looked over Jordan  
and what did I see:*

*A band of angels is coming over ther  
comin' fo' to carry me home.«*

*(Ali po naše na kratko: Truma angelov spremlja Jima v večni mir, v pravo dolino miru).«*

Gledalcem so televiziji pripravili tudi pogovor o takrat precej žgočem vprašanju uvoza blaga za splošno porabo. Pri tem so se kresali mnenja in pripombe zlasti o umestnosti uvoza nekaterih izdelkov in

predvsem večnem vprašanju cen. Na ta vprašanja je poskušal odgovoriti načelnik sekretariata za blagovni promet Evald Sitar. Poleg tega so pripravili v oddaji tudi intervju s carnikom, za zabavo pa so poskrbeli Zadovoljni Kranjci, Lipe iz Kranja, Avgust Stanko, Nino Robič, Božo Podkrajšek, Srečko Drazil, Frane Milčinski – Ježek in kvintet Kampič. Poleg izobraževalnega filma Milijardo štiristo milijonov kilovatov so si gledalci lahko ogledali še risanko Neapeljska miš.

Pri tretji oddaji ni bilo več težav s kamero. Končno sta začeli delati obe – naša in francoska, francoska seveda bolje, vsaj tako je zapisala Rapa Šuklje. Razsvetljava je bila dobra. V začetku so zamujali ukazi (»komande«), zato napovedovalka ni vedela, kam naj gleda in koga naj posluša. Kasneje so te probleme odpravili. Mirč Kragelj je dobro vodil režijo v studiu. Oddaja je med gledalci doživela velik odmev, komentator Slovenskega poročevalca Božidar Pahor je komentiral ameriške volitve, v studiu so gostili Sama Smerkolja, baritonista ljubljanskega opernega gledališča, zapel pa je tudi dve ariji. Pri klavirju ga je spremljal Marijan Vodopivec. Pianist Vodopivec je spremljal tudi violinskega virtuozu Uroša Prevorška, ki je zaigral skladbo Ljubezenska bol. Otroci so uživali ob risanki Šolarček Mišek, odrasle pa je Zlatko Zei z mimiko opozoril na nevarnosti kajenja. Gledalce so zabavali Jože Zupan, Danica Filipič in Franc Koren, Zadovoljni Kranjci, Jelka Cvetežar in kvintet Kampič. Ta večer je Frane Milčinski – Ježek ob spremljavi Avgusta Stanka pripeljal iz goric prvič pred televizijski ekran Maričko. V športnem delu so gledalcem predstavili intervju s telovadcem Gregorko.

Pri četrti televizijski oddaji (8. 8. 1956 od 20.00 do 22.13) sta se ponovno kot zanesljivi izkazali obe kameri. Našo je dlje časa upravljal ing. Slavko Vedam. Mirč Kragelj je bil zelo aktiven – dobro. Kadri oddaje so bili ocenjeni kot prav dobri, luč kot ugodna. Večje scene so bile lepo ujete, le še nekaj odmorov je bilo predolgih. Saša Vuga je vodil pristrčen intervju s pesnico Lili Novy. Špela in Zei sta bila odlična, Zlata Gašperšič fotogenična. Jelka pa že zelo rutinirana. Vsi so bili zelo zadovoljni: *»Dober večer dragi prijatelji in kot ste sami rekli, prve žrtve televizijskih sprejemov. Upam, da ste se udobno namestili, da boste lahko spremljali naš dnevni program. Da ne pozabim, vsem, ki ste nam sporočili ali povedali prve sodbe in misli k našemu startu v televiziji se lepo zahvaljujemo in vabimo še druge, da store isto. Zdaj pa dovolite, da vas kolega seznanim z današnjim sporedom. Izvolite, Marjan.«*

Po poročilih o dnevnih dogodkih – prebral jih je Saša Vuga – je bil na vrsti pogovor stanovanjskem vprašanju s tov. Drobežem. Vodila ga je napovedo-

<sup>8</sup> Zveni kot bi intervju prebrali v časopisu iz leta 2013.

valka Šubičeva. V kulturnem programu sta nastopila sopranistka Zlata Gašperšič in pianist Marjan Vodopivec, v osrednjem intervjuju pa se je pesnica Lili Novy pogovarjala s Sašem Vugo in vmes recitirala svoje pesmi. Kot rekviziti so bili v studiu uporabljeni miza ter dve skodelici kave in nekdanj obvezni pepelnik. Po predstavitvi našega največjega pristanišča na Reki, je povezovalc napovedal zabavni program z Zadovoljnimi Kranjci (s pevčema Danico Filiplič in Francem Korenom), Božom Podkrajškom, Zlatkom Zeijem, saksofonistom Srečkom Dražilom, pianistom Marjanom Vodopivcem, recitatorjem Janezom Rohačkom, sopranistko Jelko Cvetežar in kvintetom Kampič, Ruša Bojc je nastopila kot Špela, Majna Sevnik je z dvema plesalcema odplesala mambo, Eva Paulin pa je pripravila prispevek o modi. Pred športnimi poročili in vremensko napovedjo je Ivo Zor pripravil še intervju z gasilcem.

Poleg sporeda je iz vsebine pete oddaje z dne 9. 8. 1956 ohranjeno celotno besedilo napovedi Drape Rogl: *»Želim Vam dober večer, dragi gledalci in prav prijetno zabavo. Morda bodo nekateri sicer malce razočarani, ker nocoj običajni »zabavni« del sporeda odpade. Vendar smo prepričani, da bo naše humoriste in zabavne ansamble v polni meri odtehtal koncertni spored, ki ga bodo izvajali: prvaka ljubljanske opere sopranistka Vanda Gerlovič in basist Ladko Korošec, doma in v tujini že slavni mladi violinist Igor Ozim in profesor Marijan Lipovšek. Sicer pa pojdimo po vrsti: po poročilih je danes spet na vrsti zunanje-politični komentar, ki ga bo podal član redakcije »Slovenskega poročevalca« tovariš Jaka Štular, zatem pa boste lahko videli film »Spomin v tišini«. Naš sodelavec Milenko Šober je pripravil intervju z univerzitetnim profesorjem dr. ing. Kuhljem o letalskih konstrukcijah. Tudi nocoj smo poskrbeli za baletno točko – tokrat na filmskem platnu. Triglav film je posnel »Ples čarovnic« na glasbo Blaža Arniča in v koreografiji Pia in Pine Mlakarjevih. Pred televizijsko kamero smo povabili dalje dva nagrajenca iz filma »Dolina miru« - saj gotovo veste, kdo sta, kajne? Če pa morda vendar niste uganili, bo presenečenje tembolj prijetno. Tej točki bo sledil že omenjeni koncertni spored, v katerem boste slišali nekaj priljubljenih slovenskih samospევov, virtuosno violinško skladbo Karla Szymanovskega »Aretuški studenec«. »Neuradno« smo povabili še miličnike, da nam bodo povedali kaj zanimivega o svojem »uradnem« delu. Pa še en film ... turistični film.«<sup>9</sup> Na koncu pa še šport, vre-*

*me in kot po navadi lep pozdrav. In zdaj bomo, dragi gledalci in poslušalci, naprosili komentatorja (prečrtan naziv tov.) Jako Štularja, da nam pove nekaj besed o londonski konferenci 24-ih.«*

Peta oddaja ni imela zabavnega dela, zaradi prekratkega komornega koncerta je trajala tudi deset minut manj, kot je bilo načrtovano. Iz zapisov Rape Šuklje izvemo, da je oddaja uspela. Obe kameri sta dobro vozili, to pa je omogočalo spreminjanje zornih kotov in ukazov med sporedom. Zelo uspel je tudi intervju Maše Slavec z obema glavnima akterjema Doline miru. Majda Šubic je bila prijetna in od srede naprej sproščena. Pred intervjujem s Kuhljem je nastala zmeda. Marjanca je bila že trudna in jezna. Potem je bil na vrsti pogovor s Fritschem pri Štruklju – nadaljevanje v Unionu in pri Janezu doma do treh. Ni dobro. Zmučena. Jamnik dal risanko brez dogovora z Marjanco.<sup>10</sup>

Ker se je poleg napovedi v celoti ohranilo tudi besedilo odpovedi oddaje, je prav, da uvodni in zaključni del z enakopravno objavo uravnotežimo tudi mi: *»Dovolite, dragi gledalci, da vas seznanim s sporedom naše televizijske oddaje za jutri od 20.00 do 22-ih. Našemu vabilu sta se odzvala ing. Marij Osana, ki bo povedal nekaj o začetku in razvoju radiodifuzije v Jugoslaviji in akademski slikar Anton Gojmir Kos, ki je ob svoji nedavni 60-letnici prejel visoko odlikovanje. Dalje bodo stopili pred kamero naši ameriški rojaki – izseljenci, ki se trenutno mude na oddihu v domovini. Izmed filmov smo izbrali poučnega o glavnem mestu Jugoslavije – Beogradu. V zabavnem delu sporeda bodo nastopili: Oča iz Kranja, Lipe, Božo Podkrajšek, Marijan Marinc, Frane Milčinski – Ježek, klovn Bumsi – svojevrsten virtuoz na violini, pa še Štirje planšarji, kvartet Kampič s solistko Jelko Cvetežar (nadaljevanje stavka je prečrtano lin Fantomas. Ste že slišali o njem? Ne? Nič ne de. Jutri ga boste spoznali). Za konec nekaj za ljubitelje kolesarskega športa. Film, ki ga je ekipa snemalcev Filmskih novosti včeraj in danes posnela na kolesarski dirki »Po Evropi«. Intervju s slovenskim olimpijskim kandidatom za Melbourne. Tako smo prišli do konca jutrišnjega sporeda in prav tako tudi današnjega. Upamo, da Vam je bil naš program všeč, nekatere začetne pomanjkljivosti pa nam boste dobrohotno oprostili. Želim vam lahko noč.«*

V šesti oddaji, 10. 8. 1956, so gledalci lahko ponovno spremljali zabavni program z Jožetom Zupanom, prvič pa je v športnem delu nastopil Beno Hvala in dobil pohvale za svoj debi. Tudi obe kameri sta se ponovno izkazali, naša je bila celo izboljšana. Mirč Kragelj je bil dober, svetloba dobra, na grundingu skoraj ni bilo razlik med obema kamerama.

<sup>9</sup> Ta del napovedi sporeda je zaradi kasnejših popravkov zelo nečitljiv. Natančen naslov filma, ki ga izvemo iz priloženega sporeda, je Spomin v tišini. Odpovedan je bil tudi obisk ing. Staneta Bloudka v studiu. Po prvotnem načrtu ga je športni urednik povabil v studio, da pove kaj posebno zanimivega ljubiteljem športa.

<sup>10</sup> Tvdok, I-67, mapa 2.

Zelo je uspel intervju s stewardeso, ki je bila ljubka, naravna in zelo fotogenična. Tudi vsi drugi so se dobro in naravno odrezali, čeprav so bili že vsi člani ekipe utrujeni, toda dva dni bodo še dotrpeli. Tudi režiser Jamnik je bil miren. V celoti je ohranjeno besedilo intervjuja Drage Rogl z akademskim slikarjem Gojmirjem Antonom Kosom: »Natanko mi je v spominu Vaša kolektivna razstava, ki jo je za Vašo šestdesetletnico priredila Moderna galerija v Ljubljani. Ali ni bila to Vaša prva samostojna razstava?«

»Prva ne, pač pa druga. Prvič sem povsem samostojno razstavil, ko sem končal svoje velike slike iz slovenske zgodovine. To sta bili dve sliki dolgi sedem metrov pa četrt ter visoki po dva metra. Dalje še pet manjših slik, ki danes skupno krasijo palačo Izvršnega sveta. Razstavljena so bila pa tudi vsa mnogoštevilna preddela in skice. Druga moja samostojna razstava je bila letos v maju. Pač pa sem kolektivno večkrat razstavil, tako leta 1948 skupno s Pavlovcem, pred vojno pa se večkrat skupno s kiparjem Dolinarjem.«

»Zanima me, kje ste razstavljali v inozemstvu?«

»Ker imam slučajno katalog svoje zadnje razstave pri sebi, vam to lahko kar iz njega prečitam. Torej, prvič sem razstavil pred 37 leti v Ljubljani. Toda, zanimate se za moje razstave v inozemstvu: Praga, Dunaj, Berlin, pa zopet Praga, London, Amsterdam, Bruselj, Rim, Trst, Gorica, Pariz, Moskva, Leningrad, Bukarešta, Bratislava, Varšava, Budimpešta ter bienale v Benetkah.«

»Kar lepa vrsta mest. Ali ni za vas slikarje razstavljanje v izven ljubljanskih krajih otežkočeno zaradi transporta?«

»To prav gotovo. Slike in okvirji predstavljajo takoj precejšnje teže. Grafiki so v tem pogledu mnogo na boljšem. Prvič lahko zvijejo za razstavo namenjene liste v ozek zvitek ali pa mapo, drugič imajo pa še to prednost, da lahko odtisnejo eni in isto stvar v več izvodih in jo tako istočasno lahko razstavijo na več mestih. Mnogo je ravno ta okolnost pomagala velikemu razmahu grafike po vojni.«

»Ali imate po Vaši kolektivni razstavi kake posebne načrte za prihodnost?«

»Kolektivna razstava je zame vedno mnogo pomenila. Ob taki priložnosti sem vedno lažje pregledal svoj dotedanjo žetev. Toda pri ocenjevanju ne smem prezreti dejstva, da sem bil v vseh teh 37 letih svojega dela in razstavljanja vezan na službo v srednjih šolah. Po osvoboditvi sem bil pa imenovan za rednega profesorja na Akademiji upodabljajočih umetnosti v Ljubljani, kar mi je dalo za delo že mnogo boljše pogoje. Danes gojim veliko željo, da bi mogel še prav veliko delati in da bi imel za to čim več časa na razpolago. Zdi se mi, da so se prav zdaj vse niti, ki so se v mojem 37-letnem delu spletale in razpletale, strnile v trdno vez, ki mi daje

*danés mnogo notranje moči in prav zato tudi, kot že rečeno, veliko željo do dela.«*

»Če dovolite – še ena prošnja. Pripravili smo nekaj diapozitivov Vaših slik, ki bi jih ob tej priložnosti radi predstavili našim gledalcem. Ali bi bili tako prijazni in ob posameznih slikah povedali najosnovnejše podatke?«

»Prav rad, prosim. Prva slika je Lastni portret s slamnikom iz leta 1928. Krub in vino iz leta 1934. Cesta iz leta 1938... in to je drugi posnetek iste slike. Malinska iz leta 1953, Tihožitje z vinom, 1955. In zdaj sledita dve najnovejši sliki: Tihožitje s prerezanim jabolkom ... in Ob morju, obe iz leta 1956. Tako. To bi bilo vse.«

»V imenu naših gledalcev prav lepa hvala.«

V sedmi oddaji, 11. 8. 1956, je med političnim komentarjem Božo Kos risal karikature, žal pa so bile slabo vidne. Čeprav so bili že vsi člani ekipe utrujeni, so bili gledalci vedno bolj zadovoljni. Nemirni duhovi so se umirili in v studiu manj vročine. Na ekranu se je pojavila tudi Rapa Šuklje, ko jo je pred vremensko napovedjo pokazala kamera. In to zasebno, ko se je jezila zaradi zamegljene kontrole filma, ki ga je komentiral Beno Hvala. Zanimivo pa je, da so se gledalci ob tem zabavali. Spremljali so lahko tudi film o obisku pri pisatelju Franu Saleškem Finžgarju in zunanjepolitični komentar Božidarja Pahorja o sovjetsko-japonskih pogajanjih v Moskvi z že omenjenimi karikaturami Boža Kosa na tabli v ozadju. Ponovno so se lahko gledalci zabavali v razvedrilnem delu oddaje, ki ga je vodil Zadnikar. V programu so nastopili mezzosopranistka Boža Glavak. Pri klavirju jo je spremljal prof. Marijan Lipovšek. Po nastopu mezzosopranistke Glavakove je bil na sporedu intervju z akademskim kiparjem Stojanom Batičem. V zabavnem delu oddaje so nastopali še ansambla kvartet Kampič in Štirje planšarji ter pevci Nino Robič, Jelka Cvetežar in Božo Podkrajšek. Za zabavo gledalcev so poleg mornarja v risanki poskrbeli še Frane Milčinski - Ježek s šivanjem gumba in plesom s prsti ter klavirjem in Špela. Ivo Zor se je pogovarjal s pometaćem. Sportna poročila je vodil Beno Hvala. V celoti je ohranjeno besedilo pogovora z akademskim kiparjem Stojanom Batičem. Zanimivo je, da so ob tej priložnosti v studio prenesli tudi nekaj njegovih plastik.

»Letošnjo jesen bo dobil priljubljeni ljubljanski tivolski park nov okras: plastiko Balet, delo akademskega kiparja Stojana Batiča. Ker vemo, da vas zanima spoznati umetnika tudi osebno, smo ga nocoj povabil pred našo televizijsko kamero. Bil je tako prijazen, da se je ne samo odzval povabilu, ampak tudi obljubil, da nam bo odgovoril na nekaj vprašanj.«

»Ali bi nam nemara hoteli povedati, katera vaša dela so nastala v letošnjem letu?«

»Vrata za zadružno zvezo, v velikosti 4 metre krat tri metre 60, perforiran relief v bronu, spomenik NOB v Dragi pri Loškem potoku. Tudi to je spiralasti perforiran relief, visok dva metra in pol in pa Balet za Tivoli in več malih plastik.«

»No, to je pa za kiparja v obdobju šestih mesecev precejšnja žetev. Vidim, da ste morali pošteno delati. Omenili ste malo plastiko: ali je to, da ste se letos ukvarjali z njo slučajno, ali pa sploh težite k mali plastiki?«

»Lahko bi rekel, da sploh ne težim k njej, ker je intimna in nudi večje možnosti za eksperimentiranje.«

»In kakšno smer zasledujete?«

»V kompozicijskem smislu iščem prostor, v zadnjih delih pa se vse bolj ustavljam pri problemu sence in svetlobe oziroma konkavnih in konveksnih form, kot sem nakazal tudi pri spomeniku v Dragi pri Loškem potoku. V ateljeru pa imam nekaj plastik s sorodno rešitvijo.«

»Potrudili smo se in prinesli semkaj nekaj vaših plastik. Ko ste že omenili svoje kompozicijske prijeme, ali bi jih hoteli na kratko nakazati ob teh plastikah?«

»Prosim.« (Vstane, stopi k plastikam in prosto govori. Kamera ga spremlja.)

»Prav lepa hvala. In še zadnje vprašanje: Kdaj predvidevate, da bomo Balet v Tivoliju lahko videli?«

»Balet v Tivoliju je pred odlitjem v bron in upam, da bo v parku res že stal letos jeseni.«

»Upajmo, da res. Za zdaj pa dovolite, da se vam v imenu naših gledalcev prav prisrčno zahvalim za prijazne odgovore.«

Prizadevni ustvarjalci so končno dočakali tudi zadnji večer 12. avgusta 1956. »Dragi gledalci – želimo Vam dober večer! Pričenjamo našo zadnjo televizijsko oddajo, želimo Vam dober sprejem in mnogo prijetnega razvedrila«. Draga Rogl je napovedala še intervju s Slavkom Janom in Jožetom Tiranom ter intervju Milenka Šobra s Hanko Kubias o razstavi sodobne umetne obrti v Narodnem muzeju v Ljubljani. Besedilo intervjuja s predstavnikoma slovenskega gledališkega življenja Jožetom Tiranom, direktorjem Mestnega gledališča v Ljubljani, in Slavkom Janom, direktorjem ljubljanske Drame, je delno ohranjeno. Vsi, ki so že nekaj večerov zapored ustvarjali televizijske oddaje, so bili že vidno utrujeni. Oddaja je bila nekoliko prekratka, trajala je samo do 21.42, vseeno pa jim je tokrat uspelo dobiti razločno sliko tudi pri karikaturah Boža Kosa. Ob koncu programa so se gledalcem predstavili vsi tehniki in osvetljevalci. Francoska kamera je prikazala studio v krožnem zasuku. »Končno smo dotrpeli, « je v opombo zapisala Rapa Šuklje. »Vsi v vlogi – na smrt trudni.«

Zvečer pa ... Zvečer so pri Turistu Rusi priredili sprejem. Tam je skoraj izbruhnil škandal zaradi okajene pevke.

Zaključimo torej prve dni slovenske televizije z odpovedjo: »Naša televizijska oddaja je končana. Vam, dragi gledalci, želim lahko noč in nasvidenje!«

Poskusni oddajnik na ljubljanskem gradu je uspešno oddal prve signale v eter. Na praznik dan republike, 29. 11. 1956, je Televizija Zagreb začela oddajati redni eksperimentalni program. Naslednje leto, 19. 3. 1957, je bil zgrajen oddajnik na Krvavcu in istega dne je zagrebška televizija začela pošiljati oddajo Za naše gledalce iz LR Slovenije. Maja meseca pa je televizijska ekipa Radia Ljubljana gostovala v Zagrebu in pripravila lastni televizijski program s simboličnim naslovom Televizija prihaja.<sup>11</sup> Mogoče bo zvenelo nejasno in zapleteno, ko bomo dvakrat omenjali prve televizijske oddaje. Poleg že omenjenih, ki jih je pripravil Radio Ljubljana, tudi oddaje v Zagrebu, ki jih je pripravil televizijski oddelek radia. Od jeseni 1956, ko je bil uradno imenovan za direktorja televizije Lado Pohar,<sup>12</sup> lahko govorimo o televiziji, ki ni več le radio s slikami.<sup>13</sup>

O prvi slovenski televizijski oddaji, ki so jo prenašali iz Zagreba 12. maja 1957, so se razpisali v več časopisih. Ljubljanski dnevnik je oddajo Televizija prihaja razglasil kar za dogodek leta.<sup>14</sup> »Dogodek leta je toliko bolj pomemben, če pomislimo na različne dvome, na Slovencem prirojeno nevero v lastne sposobnosti in na koncu še na nekakšno že načelno odklanjanje tega »otroka 20. stoletja«. Večni dovršnik »prihaja« (članek z naslovom »Televizija prihaja« so natisnili ljubljanski časniki že pred približno dvajsetimi leti!) so še ironizirale jezikave gostilniške mize, na osnovi »točnih« podatkov o našem gospodarstvu, ki naj nikakor ne bi moglo biti porok uspešnemu razvoju televizije. Televizija pa je le prišla! Na fluorescentnem zaslonu redkih sprejemnikov v Ljubljani je zablestela slika Ljubljanskega gradu in dečka s piščalko. Lepo komponirane, dinamično razporejene slike je spremljala naša beseda in tistim, ki so vajeni tujih televizijskih programov, se ja kar nekam čudno zdelo, da enkrat ni bilo treba prevajati. Ti gledalci po končani oddaji niso štedili s pohvalami in z njimi vred z več ali manj začudenim vprašanjem, le kdaj ste to napravili.« Ljudska pravica je 12. 5. 1957

<sup>11</sup> TV okno, str. 6.

<sup>12</sup> Bizilj: *Slikarji stvarnosti*, str. 123.

<sup>13</sup> Smeh za kamero, str. 76: Ko je Televizija Ljubljana 12. 5. 1957 iz Zagreba oddajala svoj prvi poskusni program, so televiziji enega redkih televizorjev na Slovenskem namestili v prostore tedanjega radijskega računovodstva v Tavčarjevi 17. Program je bilo mogoče spremljati tudi z ulice. Zanimanje je bilo veliko, mimoidoči so se gnetli na pločniku. Ženica, ki jo je pritegnila gneča, se je prirnila do okna, za katerim je stal televizor, in zaklicala možu: »Pridi pogledat, boš videl radio, ki kaže slike!«

<sup>14</sup> Dušan Kralj, Prvi signal slovenske TV, *Ljubljanski dnevnik* 13. 5. 1957, str. 3.



objavila pogovor z Ladom Poharjem, direktorjem TV Ljubljana.<sup>15</sup> Ljubljance je tudi obvestila, kje bodo lahko spremljali program: v klubu poslancev, na Gospodarskem razstavišču, v Domu JLA, Kavarni Nebotičnik, v prostorih Iskre, v novi združni palači, v Radio-centru na Cankarjevi cesti in v čakalnici kina Komuna. Televizijski sprejemniki niso bili najboljše kakovosti, saj so jih posodile italijanske in nemške tovarne le za poskusne sprejeme. O problemu predragih sprejemnikov je govoril tudi direktor Lado Pohar in za Ljudsko pravico dejal: »*TV sprejemnike bi morali poceniti. Mislím, da bodo televizijske sprejemnike kupovale najprej ustanove in javni lokali ter gospodarske organizacije. Kmetijske zadrúge na Primorskem jih že kupujejo.*« Nedeljski primorski dnevnik pa je članek z naslovom »Televizija prihaja tudi v Slovenijo« opremil s fotografijo Petre Grdina, mlade Koprčanke, ki je na prvi slovenski televizijski oddaji sodelovala v filmu Pomlad na Koprskem. Bralcem so sporočili, da bo slovenska TV gostovala enkrat na mesec v zagrebških studiih, dokler ne bodo dograjeni prostori v Ljubljani in dokler slovenska televizija ne bo opremljena z vsemi potrebnimi aparaturnami in reportažnim avtom. V tem času pa naj bi bila tudi dokončno sestavljena stalna skupina TV-sodelavcev, ki bo začela postavljati temelje za redne sporede. Za nekaj časa je bila, kot so napisali, prek oddajnika na Sljemenu in prek Krvavca povezana Slovenija le v ljubljanskem in gorenjskem delu, ko pa bosta dograjena mostova na Nanosu in Pohorju, bo v slovensko televizijsko omrežje vključena tudi vsa Primorska in Štajerska. Do tedaj pa se bo slovenska televizija že izvila iz začetnih težav in prešla na redne sporede.<sup>16</sup>

Poleg treh kopij scenarija oddaje je ohranjenih več dokumentov, povezanih z oddajo: seznam oseb, ki so sodelovale pri oddaji, predračun za oddajo, obračun oddaje, besedila Ježkovih pesmi, poročilo o uporabljenem materialu, kratko poročilo tajnice produkcije Helene Zorko o oddaji, zapisnik sestanka z analizo slovenske oddaje z dne 13. 5. 1957 in zapisnik sestanka TV z dne 15. 5. 1957, poročilo Jugoslovanski radio št. 21 (1957) – Prva eksperimentalna emisija RTV Ljubljana, poročilo producenta oddaje, poročilo sekretarja produkcije, poročilo režiserja o oddaji in tehnično poročilo o prvi slovenski TV oddaji.

Pri oddaji, ki je bila na sporedu 12. 5. 1957 v Zagrebu, so sodelovali: scenarista Milan Lindič in Drago Cilenšek, režiser Mirč Kragelj, producent Fran Žižek, tajnica produkcije Helena Zorko, Mako Sajko

s filmskimi prispevki, tonski mojster Dušan Mauser, mešalec slike Niko Jeras, šef tehnike ing. Slavko Pernuš, asistent v studiu Dušan Kralj, risar Janez Pirnat, Braco Mušič, zadolžen za sceno, Uroš Krek, avtor glasbe za »špico«, kamermana Boris Gorjup in Ljubo Struna, napovedovalka Draga Rogl, napovedovalec Jože Lavrenčič, izvajalca Frane Milčinski Ježek in Rudolf Hlebš (Oče iz Kranja), pevka Jelka Cvetežar, Septet Radia Ljubljana in Črt Škodlar z lutkami. Po predračunu so predvideli 372.600 dinarjev stroškov. Od tega za prevozne stroške 35.580 dinarjev (vožnja z vlakom v Zagreb in nazaj, 2 dnevnicí za šoferja, vožnja in dnevnicí za scenarista), stroške za film (15.000 dinarjev za avtorske pravice, 14.940 za snemanje dopolnilnega filma v Koprú/3 ljudje, 3 dni, vožnja in dnevnicí/, 10.000 dinarjev za montažo in 4.000 za uporabnino filma), za stroške za izvajalce (nagrade, vožnje in dnevnicí) 63.380 dinarjev, za opremo (4 scene, izposojeni kostumi itd.) 100.000 dinarjev in za dnevnicí za skupino TV v Zagrebu 128.700 dinarjev. V predračunu so predvideli 100.000 dinarjev za sceno in uporabo studia. Ker je TV Zagreb po dogovoru prevzela vse stroške v zvezi z oddajo v Zagrebu, se je ta postavka znižala. To pa še ne pomeni, da so bili tudi celotni stroški nižji. Po obračunu so znašali 400.948 dinarjev: vožnja ekipe v Zagreb in nazaj 39.622 dinarjev, dnevnicí ekipe v Zagrebu 143.910, honorarji izvajalcem 118.450, izdatki za sceno 2.190, stroški za film 78.986 dinarjev in za zakusko po oddaji (nanjo so povabili zagrebške kolege) 18.790 dinarjev. Iz poročila o materialu, ki so ga uporabljali pri oddaji, izvemo, da so uporabili fotografijo panorame Ljubljane podolgovatega formata, fotografijo kipov v Narodni galeriji, dve podlogi z napisom RTV Ljubljana, rumeno platneno podlogo s črnimi črtami, skico tramvaja in dvanajst fotografij. Tako je bilo vse pripravljeno, da se je z napisom »Televizija prihaja« in zemljevidom z označenimi oddajniki in zvezami ter maketo s prižganimi lučkami, ki so se prižigale po tekstu, začela televizijska oddaja: »*Da, televizija prihaja, zdaj tudi v Slovenijo. Prihaja? To pomeni, da je še ni in da je vendarle že tu. Prav ta hip se z oddajnika na Krvavcu širijo prvi valovi, ki prenašajo sliko in besedo tja čez Gorenjsko, pa v Ljubljano in naprej. V splošnem napredku, dragi gledalci in poslušalci, tudi televizija ne bo zaostajala. Njena mreža se že izpopolnjuje in kmalu se bodo valovi slovenske televizije razširjali preko mostu na Nanosu, po naši Primorski, vse tja do Trsta in Gorice in še naprej. Kdaj kasneje bo postavljen oddajnik tudi na Pohorju in ponesel naše prve programe v industrijske kraje in vinske gorice na Štajersko. Preko Sljemena pri Zagrebu se bo slovenska televizija vključevala v jugoslovansko televizijsko omrežje.*« Glasba iz ozadja je utihnila, kamera

<sup>15</sup> Nocoj ob osmih: Prva slovenska televizijska oddaja, Razgovor z Ladom Poharjem, direktorjem TV Ljubljana, *Ljudska pravica* 12. 5. 1957, str. 6.

<sup>16</sup> Televizija prihaja tudi v Slovenijo, *Nedeljski primorski dnevnik* 9. 6. 1957.

številka dve je bila najprej usmerjena v napovedovalca, potem pa je zaokrožila po studiu. Napovedovalec je nadaljeval z besedilom brez prekinitve: »*Da, to omrežje je deloma že resnica, saj prihaja naša prva slovenska televizijska oddaja iz studia v Zagrebu.*« Po kratkem uvodnem delu poskočne polke, se je kamera približala napovedovalki, ki je v družbi napovedovalca nagovorila gledalce: »*Dragi poslušalci in gledalci naše prve slovenske televizijske oddaje, lepo pozdravljeni. Kar iznenada, lahko bi rekli – čez noč smo se znašli sredi prvih resnih poizkusov, iz teh je zrasla zamisel za prvo oddajo.*« In prva televizijska oddaja je imela naslov *Televizija prihaja*. Gledalce je vodila sem in tja po naši deželi, zlasti v kraje, v katere je že segala slika z našega prvega televizijskega oddajnika. Tudi na pomlad niso pozabili, saj je bila to tudi pomlad naše, slovenske televizije. »*Res je: nocojšnje srečanje ni tako, kakor tedaj, ko si sežejo v roke stari znanci. To je srečanje dveh mladih tovarišev, ki sta se dolgo iskala in si zdaj oba še malce nerodna, iskreno stisnila roki. Da, to je srečanje mlade slovenske televizije s prav tako mladim krogom naših prvih gledalcev.*« Napovedovalki je pritrdil napovedovalec: »*Da, prvo, toda ne edino srečanje. Televizija bo prav zares prišla in ostala.*« Skoraj z enakimi besedami je to še enkrat potrdil po kratkem sklepnem delu polke. »*Res je, dragi gledalci, prišla in ostala, tehnično in programsko bomo pripravljene za redne oddaje. Televizija namreč ni preprosta stvar, saj sodi med zadnje iznajdbe moderne tehnike. Da si jo nek narod ali država lahko omislita, morata prej doseči določeno stopnjo tehničnega napredka in gospodarskega razvoja. Kajti za sivkastim zaslonom vašega sprejemnika se skrivajo tovarne in elektrarne, rudniki in ceste, za njim je na tisoče delovnih rok, ki dan za dnem ustvarjajo temelje za naš razvoj. Narodi, ki so podedovali več industrije, bolj razvito gospodarstvo, pa tudi tehniko, imajo televizijo že dalj časa. Toda v splošnem in ožjem napredku, ki ga ustvarjajo naši delovni ljudje, se lahko in se bo televizija uveljavila tudi pri nas.*« Kamera je pridružila napovedovalko, ta pa je opisala razgled z oddajnika na Krvavcu: »*Razgled po lepem kosu slovenske zemlje, kjer se harmonično družita dva čudovita kontrasta: blaga in nekam vase zagledana narava in nemiren, živ in drhteč utrip ustvarjalnega dela.*« Takrat je režiser s kratkim uvodom simfoničnega orkestra zavrtil tudi film gorske pokrajine, kamera se je prelivala od filma do napovedovalca in napovedovalke. »*Košček zelenega paradiza je to. Gorenjska – ni lepšga kraja, kot je z okolšno ta podoba raja – je zapel že naš poet France Prešeren. Da, tod cveto narcise in murke in cveto tudi žebli v očeh kroparskih kovačev in jeseniških plavžarjev. To je poezija gorskega sveta in je hkrati poezija dela. To je svet, v katerem se melodija pastirske piščali in ritem poskočne polke kar iznenada*

*prelije v melodijo daljnovodov in ritem železarn in plavžev.*« In sledil je preliv na idealizirano podobo dvajsetega stoletja, podoba napredka, gledalce so poslali po poti popotnika skozi atomski vek: »*Da, dragi prijatelji ob televizijskih sprejemnikih, tudi to bo ena od naših glavnih nalog: sredi razkošne pomladi droben izrez naših gorenjskih, zimskih pejzažev in sredi bele zime košček svetle pomladi ob slovenski obali. Vsa naša prizadevanja pa bo nenehno spremljal osnovni ritem tistega dela, ki se zrcali v mrežasti podobi daljnovodov, v utripu naših tovarn, železarn in vse naše industrije. Kajti po daljnovodih se pretaka energija tudi v naš oddajnik. Industrija zapletenih elektrotehničnih izdelkov bogati naš razvoj do tiste stopnje, ko lahko steče po etru tudi živa slika.*« V eter so stekli filmski posnetki dela v železarni in izpod teksta se je nadaljevala delovna pesem: »*Veliko lepega in dobrega je v tem našem delu. Delo... Ali je to res tako vsakdanja, celo prozaična beseda? Nemara pa smo pozabili, da iz te besede izhaja v resnici vse, kar je okrog nas. In ne nazadnje tudi tehnika in televizija. Vzemimo; delo v železarni. Kjerkoli – lahko na Jesenicah ali v Sisku ali kje drugje. Žareči žebli v očeh. In poezija ognja, mozaik drobnih isker in neutrudnega gibanja. Vse to je – delo. In vse to so delovni ljudje.*« Glasba je v mogočnem zaključku pospremila zadnje filmske prizore in se v polbližnjem planu približala napovedovalki: »*Res je: naši kraji, predvsem pa – naši ljudje so neizčrpna zakladnica za bodoče oddaje slovenske televizije.*« Napovedi v studiu je prekinil glas v gorenjščini: »*Naši ljudje, ste rekli?*« Napovedovalec se je obrnil proti glasu: »*Seveda, že, že... toda...*«. Kamera se je zasukala na marelo: »*No, a jaz nisem človek kaj?*«

»*O, ja ... pa še postaven fant, samo ... že malce siv, kaj?*« In zajela Gorenjca, ki se je med monologom sprehajal po studiu: »*O, kajpada siv. To je pa od čakanja na tale vaš one, ki ga povsod po svetu imajo, pa pravijo, da je to standard. Jaz vam pa povem, vama tukaj, ki sta me tako lepo sprejela in tistim, ki zdajle radovedno zijajo vame, da nas je že dosti nesreč zadelo, no, zdaj imamo pa še televizijo na grbi, da nam zrak kvari, pa naše žene tudi. Veste, moja Mica mi je rekla takole: Stari, zdaj, ko so ti plače za tiste procenče zvišali, bomo pa televizijo kupili, da ne boš zvečer po gostilnah posedal. Sosedo pa naj kar kap od nevoščljivosti. Sem upal, da boste čakali vzpenjačo na Krvavec in da boste tiste slike kar gor vozili, pa vidim, da gre vse kar po luftu. No, zdaj pa lahko spet na kredit in na poroke mislim. In ... in ... ja, no ... zato sem tudi tu.*«

Napovedovalka in napovedovalec se spogledata: »*Kako? Da bi vam šla midva za poroka?*«

»*Kje bi vaju pa banka priznala? Saj ste se vsi, kar vas je, gotovo do vratu zapufali, ko ste kupovali vso to šaro.*«

»Kaj pa potlej želite? Veste, očka, ura teče!«

»Nič hudega, saj ste jo zato kupili, mar ne? Veste, tole sem mislil: ali ne bi rajši takle sprejemnik kupil sindikat ali kakšno drugo društvo, morda pa tudi – to bi bilo prav zame – tudi kakšna gostilna, saj bi se ji splačalo. Jaz bi pa lahko na motor pomislil, če Mici kaj drugega v glavo ne pade. No, pa brez zamere.« Kamera je sledila Gorenjcu, dokler je odhajal. Toda nenadoma se je obrnil in zavpil: »Ja, po honorar pa že še pridem!« Odhaja in se vnovič obrne: »No, pa pridite kaj k nam v vas, tja na Gorenjsko, v planine.« Kamera mu še vedno sledi, obstane na mareli, kratek motiv polke zaključi prizor in se preljuje na napovedovalko: »No, možakar nama je vzel nekaj časa, njegova misel pa ni neumna. Kaj, ko bi naše drage gledalce popeljali le za kratek hip v planine, čeprav so zdaj, ko so še v pomladnem snegu, le za izkušene gornike.« Z glasbo in filmom so naši televiziji pripeljali gledalce v gorsko pokrajino do pomladanske smuke. V drugem delu jim je bilo dovoljeno to, kar jim je bilo v prvem prepovedano. Dodaten čar je prispevala glasba: »Res, saj je vedno več tistih, ki se konec tedna, po napornem delu odpravijo v hribe. V tem času nudijo naše planine še prav redke užitek. Pod vami široka panorama zelene pomladi, polne sonca in rjave zemlje na zoranih njivah. Okrog vas pa sneg, kamor seže oko. Nekaj za tiste, ki jim je smuka pri srcu: prismočajo se naravnost v pomlad.« Ko se je film vrtel proti koncu, je počasi potihnila tudi glasba in napovedovalka ter napovedovalec sta gledalce izmenjaje pripeljala v Ljubljano. »Odtod, iz gorenjskih host in zasneženih vrhov pa seveda ni daleč nazaj domov znova na delo... In tako nas kamera vodi hitreje kot misel... Od Jesenic mimo Kranja v središče Slovenije, v belo Ljubljano, mesto tisočerihih lepot, ki jih popotnik včasih kaj težko odkrije. Naša kamera je tokrat usmerila svoj objektiv v tivolski park in odkrila prikupnega favna s piščalko. Tvoje oko, popotnik, ki prihajaš v Ljubljano, naj ne spregleda starega gradu nad mestom. Ali muzeja, ki skriva v sebi podobe tisočletne zgodovine naših ljudi. Nikar dragi popotnik ne hodi sklonjene glave mimo univerzitetne knjižnice. In nekaj sežnjev odtod mimo znamenitih Križank, ki za svojimi zidovi skrivajo letno gledališče po načrtu pokojnega arhitekta Plečnika. Kdo bi hodil mimo baročnih fasad ljubljanske opere. Komu ne bi zastal korak pred Narodno galerijo, zlasti še pred lepotami, ki jih skriva v notranjosti? In še in še je teh velikih in malih stvari, vidnih in za popotnika, ki se le bežno ustavi v Ljubljani tudi nevidnih znakov kulture, industrije in gospodarstva. Vsekakor velja: vse to in še več vam bodo posredovale kamere slovenske televizije. Toda – smo mar še vedno v Ljubljani? Kajpada, možakar z vivčkom nam je prinesel le kos gorenjskega sveta v studio. Orkester pa, kakor vidimo (kamera preide od napove-

dovalke mimo orkestra in nato k napovedovalcu), čaka, da pride na vrsto in ... Sicer pa: vse Ljubljane prav zares tokrat ne bomo pretihotapili ne v Zagreb in ne na vaše televizijske zaslone, dragi gledalci. Nemara boste zadovoljni, če vam predstavimo obris tolikanj zloglasne – ljubljanske megle? (Slika se za hip zamegli in preide na grafiko tramvaja). Kaj pa naši tramvaji? No, če bo naša televizija tudi tako počasna in škripajoča. Kdo ve, če si naši gledalci ne žele kaj bolj znamenitega od ljubljanske megle in tramvaja? Morda kaj živega, prijetnega za oči in okroglega za ušesa... (Napovedovalec se začudi) Pa vendar, ne... (Zato nadaljuje napovedovalka) Pa vendar – ja. Nikogar drugega kakor – Ježka. Saj smo ga vendar pripeljali v Zagreb, mar ne? Saj se ni izgubil.« Ona se je sredi besede ozrla in beseda ji je zastala v grlu. Kamera je najprej ujela svečo, ki jo je Ježek držal v roki, potem pa a celega Ježka v hoji naprej. Sliko je spremljala groteskna glasba, ki je tolmačila nočno mistično ozračje. Ježek se je bližal v spalni srajci in izvedel svojo točko, ki jo je s kratkim zabavnim motivom zaključil septet. Med kratko glasbo je kamera ponovno spremljala Ježka, tokrat pri odhodu.<sup>17</sup> Šele tedaj sta napovedovalca ponovno prišla do sape: »To je bila torej še ena ljubljanska, pravzaprav že slovenska znamenitost.« In nadaljevala z napovedjo sporeda: »Da, Ježek. Sicer pa, dragi gledalci – nikar ne mislite, da se je koš dobre volje z Ježkom že izpraznil. Pravijo (po navadi le športniki), da smo Slovenci individualisti. Zavoljo visokih planin, ki da nas z vseh koncev zapirajo. Da nimamo pravega razgleda po svetu in še to in ono. Pa ne verjemite tem ljudem. Popadljivi so in poni-glavi. V resnici je pa tako: radi smo veseli, kakor povsod po svetu. Smejemo se in tudi sicer smo naravnost marionetsko razgibani.« S temi stavki sta napovedala pop-evko o mali marioneti, ki jo je zapela Jelka Cvetežar. Ob koncu pesmi je Draga Rogl z lutko v rokah pobarala gledalce, ali jim je bila všeč pesmica o mali marioneti in napovedala še hitrejši ritem za vse, ki jim je pri srcu (in nogah) še kaj bolj poskočnega in dovtipnega od polke. Nekaj takšnega, kot je – dixieland. Pesem je izvedel septet, kamera pa je pesem

<sup>17</sup> Iz scenarija ne izvemo, zakaj je Ježek pred gledalce stopil v pižami. To nam postane jasno šele iz besedila njegova nastopa in besedil pesmi, ki so priložena v mapi: »Odkar imam televizijo, zaspat ponoč moč mi ni, ker me strašijo vso noč obrazi, quazi pošasti se mi zdijo s sredi njih je njen obraz.« (2 takta orkestra) »Čeprav telešček moj že hira, še vztrajam vedno, bedno srce ne da mi mira in gledam ke-le v televizijo, kdaj iz okvira pogleda name njen obraz.« (orkester 8 taktov, tenor solo 8 taktov) »Ko pa po dolgi spet pride program, so motnje v atmosferi, ni slike, same pike in flike so od tam. Moj vidni organ je tik razsula al kot se temu reče, peče kot rezal bi čebula. A bolečine minejo to vse skup je nula, da le bi videl njen obraz.«

spremljala z izmeničnimi primiki in odmiki ter se med izvedbo približevala solistom, ki so vstajali. Takoj po končani izvedbi sta napovedovalca ponovno nagovorila gledalce, ali so jim bili fantje všeč, in še stopnjevala napoved progama: »Še zadnji krik mode smo ujeli za vrat, da ne bo nihče modroval o gorah, ki da nas zapirajo z vseh strani. Da, zadnji vzdihljaj mode, ki menda na zapadnem koncu naše celine in čez zganja paniko. Mi se bomo pa malce nasmejali, kaj ne?« Takrat je kamera zajela napovedovalko: »In kaj na bi bilo ta – modni krik?« On: »Boste ostrmeli, če vam rečem: rock and roll? Pravi, najbolj prečudoviti, najbolj valjajoči se in kotalkarski rock and roll.« Kamera je med uvodom snemala septet nato pa prikazala pevko Jelko Cvetežar, ki je zapela pesem z besedilom Franeta Milčinskega – Ježka »Rock around the clock«. Poskočnosti skladbe in besedilu primereno so se poigravale tudi kamere. »S tem bi bil, dragi gledalci, tudi naš veseli del pri kraju. Ne pa še naša prva televizijska oddaja.« Tudi mi, dragi bralci, se bomo k tej veseli pesmi še vrnili, saj smo vam dolžni predstaviti še besedilo. Še predtem pa se preselimo na slovensko obalo in pogledjmo, kako so televizijski delavci gledalcem pričarali pomlad, ki se je tistega davnega leta 1957 zaenkrat le sramežljivo kazala na celini: »Ne, dragi gledalci, pomlad res ni prazna beseda. Ni prazna zavoljo tega, ker je tako čudovito podobna drobnim, navidezno nepomembnim zgodbicam, ki jo je pred dnevi zapisala naša kamera nekje ob slovenski obali. Čas: pomlad – včeraj, danes in nemara tudi jutri. Kraj: steza od novega naselja Semelele pri Koprju do Pirana. Osebi: ona in on.« V prelivu pod napovedovalko so se je začeli vrstiti prvi kadri filma: konec dela v Tomosu, pogled skozi vhodna vrata voznja. Koncu delovnega dne sledi romanca v slogu Williama Shakespeara: on gleda navzgor, ona stoji na balkonu, pomaha, pride in – sede na motor ... »Ali pojde z menoj v Piran? Zakaj pa ne, saj sta domenjena? Brž, na konjiča in po svetlih, asfaltnih vijugah skozi Izolo, Portorož v Piran.« Gledalci spremljajo voznjo, dekle se hudomušno nasmiha in pomladni mastral ji mrši lase. Razigrano se nagne naprej in poljubi voznika. In že sta sredi Pirana, tega miniaturnega, nekam vase zagledanega mesteca, ki ga je proslavil violinist, mečevalec in izumitelj Giuseppe Tartini. Vozita skozi Piran in ustavita motor pred Tartinijevo hišo. Naša ljubka zgodbica gre h koncu: »Jadro na čolnič v luki, brž, brž.« Njene drobne roke naravnajo platno in ga napnejo na jarbol. Dekle vleče jadro kvišku. Medtem pa junak naše zgodbe kar precej nemirno menca za mizo na sončni terasi in vmes spogledljivo mežika čez ograjo, dokler ne pride tudi on iz hiše, saj ne vzdrži več. Kličejo ga morje in sonce in pomlad in še ena pomlad z dolgimi črnimi la-

smi. Fant skoči na barko in to je zares konec naše zgodbe. Galebi se kriče spreletavajo nad sončnimi morskimi pejsaži in naša bolna barčica je zaplavala nekam daleč v obzorje ... Po sekvencah barke se kamera obrne na napovedovalca: »Pa saj take in podobne zgodbe doživljate tudi vi, dragi gledalci. Pa ...« In pridruži napovedovalko: »Sicer pa ... Nemara vas bo tja popeljala vsaj naša televizija, ki bo prek mostu na Nanosu zajela lep kos slovenske zemlje, vse doli do morja.« Po tem delu, ki z zaključkom spominja na konec prvega poveljnega slovenskega celovečernega filma Na svoji zemlji, se od gledalcev poslovita oba napovedovalca: »In tako je – dragi gledalci in poslušalci – potekel naš čas. Vsem ob sprejemnikih lep pozdrav in na svidenje!«

Oddaja »Televizija prihaja« je trajala 33 minut in 16 sekund in je bila s tem končana. Z oddajo je Televizija Ljubljana gostovala v Zagrebu – za pripravo oddaje in predvajanje gledalcem so uporabili zagrebški studio in tehniko. V Zagreb so pripeljali izvedbeno ekipo in vse nastopajoče ter oddajo vodili sami, brez pomoči zagrebških kolegov.<sup>18</sup> Zdaj je prišel čas za analizo oddaje. Začnimo s tehničnim poročilom, saj je bila v pionirskih časih kakovost slike pomembnejša od programske vsebine.<sup>19</sup> Tehnično poročilo je sestavil ing. Slavko Pernuš.<sup>20</sup> Pri oddaji je ekipa uporabljala video- in avdioaparature, ki so jih dali na razpolago v Zagrebu. Od lastnih aparatov so imeli samo mikrofona in en magnetofon. Pri celotni oddaji so uporabljali dva mikrofona in en magnetofon. Aparature so upravljali tehniki ljubljanske ekipe: mešalec slike Borut Jeras, za mešalno mizo za zvok pa je skrbel Dušan Mauser. Pri kontrolnih kamerah so bili postavljeni zagrebški tehniki, kamere pa sta upravljala Boris Gorjup in Ljubo Struna. Oddaja je po tehnični plati potekala v redu, razen nekaj manipulativnih napak (prepočasno ali prehitro zbledavanje slike ali zvoka). To pa je bilo popolnoma opravičljivo, saj so naši tehniki prvič opravljali to delo, in to po minimalnem številu vaj. Morda zvok iz studia ni bil vedno najboljši. To se je zgodilo, ker se mikrofona napovedovalcem ni približal pravi čas. Mikrofona v studiu je upravljala zagrebški tehnik. Tudi v Zagrebu so imeli samo nekaj dokaj zastarelih in nezanesljivih zvokovnih aparatov, to pa se je pokazalo tudi v njihovi oddaji, ki je bila na sporedu tik pred našo, saj sta jim odpovedala dva mikrofonska ojačevalca hkrati. Zaradi tega dogodka smo bili zelo zaskrbljeni, da se ne bi podobne nevednosti pripetile tudi pri

<sup>18</sup> Tvdok, I–67, mapa 3. Poročilo tajnice produkcije Helene Zorko o oddaji z dne 24. 5. 1957.

<sup>19</sup> Bizilj: *Slikarji stvarnosti*, str. 115.

<sup>20</sup> Tvdok, I–67, mapa 3. Tehnično poročilo o prvi slovenski TV-oddaji v Zagrebu 12. maja 1957 z dne 15. 5. 1957.

naši oddaji, vendar se to ni zgodilo. Inženir Pernuš je menil, da je kljub omenjenim pomanjkljivostim prva poskusna TV-oddaja tudi po tehnični plati popolnoma uspela in da si bodo vsi prizadevali za to, da bodo naslednje oddaje še boljše in tehnična izvedba bolj zanesljiva.

Tehničnemu poročilu je sledilo finančno poročilo oziroma poročilo producenta oddaje Frana Žižka.<sup>21</sup> Producentova naloga je bila po predloženem »skriptu« in režiserjevem predlogu angažira umetniško osebje ter pripravi predračun in končni obračun. Fran Žižek se kot producent z načelnega stališča ni vtikal v režisersko in dramaturško interpretacijo oddaje. Ker je bila naša televizija še v eksperimentalnem obdobju, je predlagal, da vsi izvajalci namesto honorarja dobijo enotno (»toložilno«) nagrado 5.000 dinarjev. Izvajalci so se s tem tudi strinjali. Majhna zmeda je nastala le pri honorarju za glasbenike iz orkestra. Z vodstvom njihovega oddelka so se pozneje dogovorili o znižanju plačila. Producent je pripomnil, da so bile omenjene nagrade izredno nizke in da bo v prihodnje moral vsak producent računati tudi z višjimi honorarji. Predračun in obračun sta se v vsoti skoraj ujemala, čeprav so se nekatere postavke spremenile. Žižek je bil prepričan, da je upravičeno dodatno predlagal še majhno vsoto za slavje, na katerem so skromno pogostili našo ekipo in predvsem zagrebške gostitelje. Sam ni mogel spremljati poteka vseh vaj, ker je bil službeno odsoten zaradi režiranja v Mariboru. Njegovo delo je vzorno opravila sekretarka Helena Zorko, ki si zasluzi priznanje. Žižek je še enkrat pohvalil zavzetost vse ekipe in predlagal utemeljene denarne nagrade posameznikom. Helena Zorko je kot sekretarka produkcije pripomnila: »*Delo okrog priprave za oddajo in v času vaj v Zagrebu je potekalo disciplinirano in točno. Vsi, ki so pri oddaji sodelovali, so storili vse, kar je bilo v njihovih močeh. Nabrali so si tudi izkušnje, ki jih bodo potrebovali v prihodnjih oddajah.*« Tudi zase pravi, da bo predvsem organizacijsko v svoje poslu lahko marsikaj popravila in bolje pripravila. Sicer je bila ekipa ves čas bivanja v Zagrebu popolnoma enotna in delo je potekalo brez nervoze in v prijetnem vzdušju. »*Lahko smo opazili veliko pristne vneme in prizadevanj, da bi bila oddaja najboljša. To je prav gotovo tudi zasluga režiserja Mirča Kraglja, ki ima do ljudi lep odnos in zna napraviti vzdušje, v katerem je delo prijetno.*«<sup>22</sup> Režiser je v poročilu o oddaji z istega dne zapisal, da je oddaja potekala po izvedbeni plati

v redu in k oddaji sami nima posebnih pripomb. Posebej pa je vseeno poudaril dve stvari:

- da so potekale vaje ves čas v redu, da med delom ni bilo začetniških nesporazumevanj ter z njimi v zvezi izgub časa ter nepotrebnih nervoz. Tu je treba poudariti, da se je ekipa zagrebških kolegov izkazala in v glavnem z razumevanjem in z velikim prizadevanjem skušala vpeljati našo ekipo v način dela, ki ga zahtevajo pogoji zagrebškega studia;
- da se je lotila izvedbe oddaje naša celotna ekipa, delala ves čas vaj stoodstotno ter se do oddaje toliko usposobila, da je izvedla program relativno celo nadpovprečno dobro.

Vsi sodelujoči (izvedba in nastopajoči) so pokazali za delo toliko elana in discipliniranosti, da si želim le, da v tem vzdušju potekalo naše delo še naprej.<sup>23</sup> Oddajo so pozitivno ocenili tudi v drugem delu naše takratne širše domovine. Poročilo o prvi televizijski oddaji v slovenskem jeziku je bilo izredno optimistično, saj so napovedali, da se bodo po zgraditvi televizijske mreže valovi slovenske televizije kmalu širili prek Nanosa vse do Trsta in Gorice in še dlje. Oddaja je bila vedra in zanimiva, ekipa slovenske televizije pa je zelo napredovala pri pripravah na izvedbo lastnega programa.<sup>24</sup> Doslej smo poslušali same pohvale, sestanek 13. maja v Zagrebu pa se je začel z naštevanjem slabosti in napak.<sup>25</sup> Na sestanku so bili prisotni režiser Viculin, šef razsvetljave Oberman, asistenta Galič in Orlovič, šef tehnike ing. Sajc, tehnik Privora, sekretarka in Zdenka Frkovič, filmski manipulant Marjanovič in ustvarjalci oddaje Mirč Kragelj, Fran Žižek, ing. Slavko Pernuš ter Helena Zorko. Sestanek je začel tov. Viculin, režiser, ki je dejal, da je bila slabost oddaje v tem, da tekst ni bil televizijski ampak preveč radiofonski. Obenem je bila napaka v tem, da je bilo glavno težišče oddaje na napovedovalcih, posebno na moškem. Oddaja ni delovala kot celota. Filmski vložki niso bili posrečeno izbrani. Nadaljevanje po tej hudi kritiki je bilo prijaznejše, in sicer da je oddaja vsekakor uspela. Dobri so bili »špikerji«, predvsem on. Režiser Kragelj se je zelo trudil s tekstom, da je oddaja uspela, čeprav tekst ni bil posrečeno izbran. Posebno je pohvalil glasbo za napovednik, ki jo je skomponiral skladatelj Uroš Krek. Kamermani so se izvrstno znašli, za popolno zanesljivost pa potrebujejo še več vaje in prakse. Zelo pozitivno je bilo tudi to, da so se ustvarjalci

<sup>21</sup> Tvdok, I–67, mapa 3. Poročilo producenta oddaje – 12. 5. 1957.

<sup>22</sup> Tv dok, I–67, mapa 3. Poročilo sekretarja produkcije za oddajo 12. 5. 1957 z dne 24. 5. 1957.

<sup>23</sup> Tv dok, I–67, mapa 3. Poročilo režiserja M. Kraglja o oddaji 12. 5. 1957 v Zagrebu z dne 24. 5. 1957.

<sup>24</sup> Tv dok, I–67, mapa 3. Jugoslovanski radio št. 21/1957, Prva eksperimentalna emisija RTV Ljubljana.

<sup>25</sup> Tv dok, I–67, mapa 3. Radio Ljubljana, TV-oddelek, Sestanek v Zagrebu, dne 13. 5. 1957, Analiza slovenske oddaje.

do konca držali koncepta oddaje. S tem so se izognili tudi zmedi, ki bi lahko nastala pri morebitnem spreminjanju in improviziranju.

Režiser Mirč Kragelj je v odgovoru navedel, »da v Zagrebu že imajo utečen svoj sistem dela, tega pa v Ljubljani še nimamo. Toda vseeno je delo potekalo lepo, brez večjih nervoz. Za nas je velika dragocenost, da smo spoznali studio in aparature in s to malo prakso bomo doma lažje krenili. Filmskih vložkov, ki so bili prvotno zamišljeni, se nam ni posrečilo dobiti, zato oddaja ni delovala kot celota in morda tudi ni bila tako efektna. Razen tega nismo bili kompetentni za večje spremembe v tekstu, ker so bili v Zagrebu samo ljudje iz izvajalske skupine. Toda vseeno skript ne bi učinkoval tako neenotno, če bi bili izpolnjeni pogoji, ki jih skript vsebuje. Tako pa smo morali skript prilagoditi komponentam, ki so nam bile na razpolago in je zato morda oddaja učinkovala nekoliko neenotno po vsebini.« Fran Žižek je dejal, da skript ni bil zamišljen kot oddaja, ki jo delamo Slovenci za Slovenijo, ampak je moral upoštevati hrvaške gledalce. Tudi to je bila ena izmed težav, ki so vplivale na sestavo skripta. Na drugi strani pa je bil skript sestavljen tako, da bi lahko zajel čim več možnosti za izrabo izraznih sredstev, ki jih omogoča televizijska oddaja.

Filmski operater tov. Marjanovič je pripomnil, da so bili filmski inserti na 35-mm traku slabi. Ing. Sajc je s strani tehničnega sektorja poudaril, da je delo v kontrolni sobi potekalo mirno, brez zapletov in povsem normalno. Ing. Pernuš je ocenil, da je oddaja potekala v tehničnem pogledu v redu, razen morda z nekaj manipulativnimi napakami, tj. prepočasno ali pa prehitro bledenje slike ali zvoka. To pa je popolnoma opravičljivo, saj so naši tehniki opravljali to delo po minimalnem številu vaj.

Nato je ponovno prevzel besedo režiser Mirč Kragelj: »Ob koncu bi rad povedal tudi na tem sestanku, čeprav na njem ni kompetentnih ljudi, da smatram za nujno še nadaljnje čim tesnejše sodelovanje naše ekipe v Zagrebu, dokler se ne bomo osamosvojili. Predusem mislim tu na izvedbeno ekipo, ki si je v tem kratkem času vendar nabrala nekaj izkušenj in dobila nekaj prakse. Umestno bi bilo, da se ta praksa ne bi prekinila vse do naše prihodnje oddaje v Zagrebu, ampak da bi se po možnosti naših kameramanov in drugega osebja posluževali tudi Zagrebčani za njihove vaje in oddaje. Kot vem obstaja v Zagrebu potreba po kadrih, ker je zanje Zagreb trenutno v stiski. Za zaključek še to: po tej eni sicer skromni izkušnji ob naši oddaji v Zagrebu, nam bo za naprej mnogo lažje konkretno pripravljati bodoče programe, kajti šele izkušnje ob konkretnem delu v studiu opozorijo na vse pogoje, ki jih mora program nujno upoštevati. Zato mislim, da je prav, da je prišlo na vaje in oddajo v Zagreb čim več naših sodelavcev, ki

sicer konkretno za to oddajo morda niso imeli nalog, se pa bo njihova udeležba prav gotovo rentirala za bodoče delo. Za vse iskreno sodelovanje in trud ter razumevanje s strani zagrebskih kolegov, ki so se izredno tovariško zavzeli za naše delo, lepa hvala.« Na ta način se je veliko bolj mirno, kot se je začel, sestanek v Zagrebu zaključil. Zdaj pa si oglejmo še, kako so oddajo ocenili v Ljubljani. Zapisnik o sestanku dne 15. 5. 1957 – na njem so bili direktor televizije Lado Pohar, dr. Pavlin, Korać, Marjan Rihtar, Fran Žižek, Mirč Kragelj, Kralj, Milan Kumar, Beno Hvala in ing. Slavko Pernuš – je sestavila Helena Zorko.<sup>26</sup> Lado Pohar se je v začetku zahvalil vsem za sodelovanje pri oddaji v Zagrebu, takoj po zahvali pa se je že začela diskusija o napakah oddaje.

Tov. Pohar: »Zaradi nejasnosti okrog skript smo izgubili teden dni. Pripravljanje oddaje je nekako sovpadalo s seminarjem, kar tudi ni bilo najboljšo. Nadalje smo prepozno ugotovili, da je bil sektor filma na šibkih nogah (Sajko). Gledanje projekcij je bilo slabo organizirano. Filme je gledalo premalo ljudi, predusem tistih, ki bi jih morali gledati. V Zagrebu so bile pripravljene stvari, namesto, da bi bile že v Ljubljani in tako jih odločujoči niso videli (Rock and Roll in Marionetta). Producent je slabo startal. Na sestanku, ki bi ga moral voditi producent, sem bil jaz. Vprašanje producenta sploh, ali ga bomo imeli, ali ne, je stvar diskusije. Najslabša točka oddaje je bil film. Sajko ni napravil tega, kar bi moral. Za Koper je bilo snemanje slabo pripravljeno. Film je bil neučinkovit in bi lahko v oddaji mirno odpadel. Izvajalsko je oddaja zadovoljila, le skript je bil šibak. Če posamezne točke ne bile pestre, bi bila oddaja prav gotovo razvlečena in dolgočasna. Prav gotovo je tov. Mirč z dobro režijo rešil oddajo. Zaslugo ima tudi ing. Pernuš, ki je tehnični sektor odlično speljal. Nato Marjan Rihtar, ki je storil vse, kar se je storiti dalo. Ponovno zahvala vsem! Dobro bi bilo, da je prišel v Zagreb tov. Žižek, gotovo je to na grupo dobro vplivalo.«

Tov. Žižek: »Vem, da za oddajo nisem nič prispeval. Mislim pa, da nam vsem ni povsem jasno, kaj je vloga in delo producenta pri oddaji. Mislim, da bi te posle lahko vršil človek, in to vedno eden in isti. Mislim, da bi že lahko rekel, kdo bi to bil. In je treba to mesto čim bolj izpolniti. Funkcija dramaturškega svetovalca je malce dvomljiva. Nisem se hotel vmešavati, če sem kaj rekel, sem to izrekel tovariško in ne direktivno. Treba je ljudem, ki delajo, zaupati in jim dati vso odgovornost. Glede prvega sestanka zdaj ne bom razpravljal. Znano je, da sem moral v Maribor, kjer sem snemal radijsko igro. Glavna težava je bila tema oddaje. Tema je bila taka, da je bilo nemogoče napraviti oddajo tako, da bi

<sup>26</sup> Tv dok, I-67, mapa 3. Sestanek TV, dne 15. 5. 1957.

zadovoljila vse gledalce. Okvir dopušča toliko možnosti, da jim je nemogoče ustreči. Če bi lahko prišel malce prej v Zagreb, bi se z Mirčem dogovorila o premonaži nekaterih stvari.«

Tov. Kragelj: »Mislim, da bi bili vsaki večji popravki nemogoči, ker je bila šele v soboto – dan pred oddajo vaja, kjer je prvič tekla vsa oddaja. Vem, da oddaja dramaturško ni bila tako pripravljena, kot bi lahko bila. Delali smo tako, da je bila posamezna točka kolikor mogoče boljše izvedena. Časa je bilo odločno malo. Čim bližje smo bili terminu oddaje, tem težje je bilo karkoli popravljati. Oddaja bi v celoti gotovo bolj uspela, če bi bili filmski vložki takšni, kot je bilo prvotno zamišljeno. Ker jih ni bilo, je oddaja izgubila ravnotežje. Tekst sem toliko popravljal, vendar sem pazil na to, da je vendar nekaj Lindičevega ostalo. Spikerja sta se moral vsak dan znova učiti tekst. Tekst ob fotografijah sem namenoma pustil.

Kar se tiče producenta, mislim, da ga je treba imeti. Vendar mora imeti točno določene postavke. Mislim pa tudi, da pri vsaki manjši stvari, producent ni potreben. Glede napisov – res je, da bi moral še marsikdo biti napisan, vendar bi bilo vse skupaj dosti predolgo. Mislim, da je pri celi stvari bistveno to, da so naši ljudje to prvič delali in uspeli. V Ljubljani so baje kritizirali zvok. Mi smo prinesli v Zagreb svoj mikrofona, magnetofon in smo v Zagrebu na račun zvoka slišali pohvalo.«

Ing. Pernuš: »Zavedajmo se, da smo bili v Zagrebu gostje. Mi drugih aparatur nismo mogli prepeljati v Zagreb, ker jih tudi ne bi mogli nikamor postaviti. Še vprašanje magnetofona je bilo problematično, ker je v kabini dejansko zelo malo prostora. Razen tega je bilo rečeno, da delamo mi samo manipulativno z njihovo tehniko. Žal mi je, da nismo posneli vsega na trak, da bi potem lahko poslušali v Ljubljani.«

Tov. Pohar: »Za drugič bi bilo najboljšje napise v oddaji napraviti po shemi, ki je napravljena za oddajo.«

Tov. Korač: »Film je bil zelo drag. Dokončni obračun bo znašal okrog 100.000 dinarjev. Če bi bil film tako narejen, kot je bilo v konceptu zamišljeno, bi oddaja drugače izgledala. Tudi politični del bi bil boljše zastopan. S filmom smo pogrešili, ker se nismo držali skripta. Denar, ki smo ga porabili, je za nas težka izkušnja, in mislim, da se ne bo več ponovila.«

Tov. Pohar: S tem se popolnoma strinjam. Če bi bil tekst podprt s filmom, kot je bilo zamišljeno, bi bilo gotovo več poudarka na političnem delu.«

Tov. Kralj: »Nismo poznali ljudi – film – in smo jim morda malo preveč zaupali, čeprav je na drugi strani ljudem treba zaupati in jim verjeti. Tudi pri razdelitvi funkcij ni bilo vse popolnoma jasno.« (Na tem mestu sta zapisani pripombi tov. Poharja, da so bile funkcije jasno razdeljene, in pripomba ing. Pernuša, da se je

morda tu in tam v Zagrebu dogajalo, da je kdo vprašal za eno in isto stvar dva človeka ali celo več).

Tov. Kragelj: »Dvojne funkcije so včasih morda res malo motile, čeprav so bile dobronamerne. V studiu je bil zagrebski asistent in režiser, ker so ti ljudje skušali pomagati po svojih močeh. Dajali so tudi razne signale in s tem je bila morda malce ogrožena funkcija našega asistenta. Ko smo zaprosili, da bi radi delali sami, so nam to Zagrebčani brez nadaljnega dovolili.«

Tov. Pohar: »Morda v tej fazi res ta funkcija asistenta ni bila popolnoma jasna, vendar bo pa to v bodoče jasno določena funkcija. Kar se tiče tov. Sajka bi povedal še to, da sem mu morda v začetku le preveč zaupal, ker je delal videz, da dela in da bo vse tudi dobro napravil. Po snemanju v Koprju, sem z njim presekal in od takrat naprej je delal samo po naročilu.«

Tov. Rihtar: »Mislim, da je bilo delo okrog skripta – kar se filma tiče – delo samo za enega človeka in da bi lahko tudi brez nadaljnega speljal.«

Tov. Pohar: »Prav je bilo, da smo preizkusili tudi nekatere ljudi iz tečaja, ker so se prav dobro izkazali.«

Tov. Kragelj: »Povedal bi rad še tole: imel sem neke svoje zamise, kako bo delo v Zagrebu teklo. Ker pa imajo Zagrebčani že svoj sistem, sem se mu moral prilagoditi. Zaradi tega je morda tudi prav, da sekretarka ni delala, ker je pri njih sistem tega dela le malce drugačen, kot ga nameravamo vpeljati mi.«

Tov. Žižek: »Sicer pa je bilo rečeno, da tokrat itak ne bomo sami delali, temveč samo gledali in se učili.«

Tov. Kragelj: »Razsvetljava je bila tudi ena izmed slabih točk v Zagrebu. Ko so nam neko popoldne dali prosto, češ da bodo uredili razsvetljavo, smo potem zvečer ugotovili, da je v studiu vse tako, kot je bilo prej. Tov. Oberman je želel zadnji čas prestaviti spikerje na drugo mesto, česar pa nisem več dovolil. Razsvetljava tudi ni bila pod komando režiserja.«

Tov. Pohar: »Za nadalje je treba v Zagrebu zahtevati, da diktira razsvetljavo režiser.«

Tov. Kragelj: »Nujno je treba misliti na naše ljudi za razsvetljavo.«

Tov. Kralj: »Mislim, da bi bilo pametno, da nam Zagreb dodeli stalne in iste ljudi za asistenco.«

Nato je Lado Pohar prebral pismo »Svobode« iz Kranja. Za odgovor na pismo glede tehnične plati je določil inženirja Pernuša, za odgovor o programski vsebini pa Mirča Kraglja in Frana Žižka. Potem je bila na vrsti analiza seminarja, in za njo dodelitev programskih nalog, dogovori o izvedbi ter organizacijskih in tehničnih zadevah.

Tov. Pohar: »Prva oddaja je pokazala, da je grupa sposobna delati. Mnenja direkcije so na splošno zadovoljna. V Beogradu se sklepajo pogodbe, denar je in firme bodo verjetno kmalu poslale tehniko. Lahko pričakujemo resnega starta. Organizacijo dela je treba

razširiti in točno odrediti delo, pripravljati gradivo za oddaje, da ne bomo v zadregi. Za program je zadolžen tov. Cilenšek. Vse redakcije naj zbirajo in zberejo tekst ter ga predložijo tov. Cilenšku. Tov. Macarola bi lahko pritegnili za šolske oddaje. Razširiti krog ljudi, ki bodo pisali. Mirč naj pregleda radijske igre, ki bi se dale porabiti za TV. Filmsko delo – Kumar, Korač, Rihtar – prvo njihovo delo je snemanje filma – parade ob prazniku slovenske fizkulture. Za to bo tudi denar zagotovljen. Snemala se bosta dva filma, mi pa vzamemo iz njih najboljše stvari. Nadalje urediti je treba filmski arhiv – pregled vseh filmov – navezati stike z inozemstvom. V Češki bom to uredil jaz, dr. Pavlin v Beogradu z ameriško čitalnico in UNESCO-om, tudi v Franciji se bom zato pozanimal.

Dokler nimamo tehnike je treba pregledati v Radiu vse oddaje, ki bi prišle v poštev za televizijski program (oddaje Pokaži kaj znaš, mladinski pevski zbori – Eva – modne oddaje itd. ). Ko bomo imeli kamere, bomo take in slične oddaje lahko začeli takoj prenašati. Ing. Pernuš naj preštudira stvar po tehnični plati! Šef izvedbe – tov. Žižek naj začne z zbiranjem spikerjev in konferansjejev – slike teh ljudi bodo naši listi objavljali. Treba je dati razpis v časopise. Slikovni, likovni in drugi material je treba začeti zbirati in arhivirati. Seveda je treba misliti tudi na ljudi, ki bodo to urejali.

Kadri – grupa naj odloča pri nastavitvi ljudi. Predlogi za nove ljudi. Tov. dr. Pavlin prevzame mesto sekretarja in pravnega svetovalca. V tehniki imamo pravzaprav dve liniji. Načelno za tehniko odgovarja ing. Rojec in se mora ing. Pernuš z njim sproti posvetovati o raznih tehničnih zadevah. O tehničnih zadevah se bomo pogovarjali sproti za vsako stvar. Prvenstveno je treba urediti prostore. Prostor za studio! Nato je treba pregledati prostore za fotolaboratorij – to naj storita ing. Pernuš in Rihtar.

Nadalje je bilo sklenjeno, da bomo nekako nadaljevali seminar, tako da se v studiu poglobljamo, in sicer tako, da bo vsak mesec nekdo iz grupe imel predavanje. S tem bomo redno vzdrževali seminar in bomo povabili tudi zunanje ljudi. Treba je urediti literaturo, in sicer združiti tehnično in programsko. Z ozirom na en sam prostor je potrebno razdeliti delovni čas tako, da bo možno delati. Dr. Pavlin naredi razpored časa in dela. O programu TV je treba napraviti okvirni načrt. Treba je posneti špice. Posneti film za dve ali tri odmore. Začeti se moramo pogovarjati za drugo oddajo v Zagrebu. Oddajo bomo verjetno razdelili na tri dele, tako da bomo imeli celovečerni program. Treba je nujno misliti na finančne zmogljivosti. Prevozi so silno dragi.«

Udeleženci sestanka so podali tudi predloge za delo v prihodnje:

- o okvirnem načrtu za program TV in finančnih zmogljivostih se bomo pogovorili na nekem drugem sestanku (Žižek);
- predlog za štiri tipe reportaž. Vse predložiti tov. Cilenšku (Kralj);
- uvesti kartoteko idej (Žižek).
- pritegniti k sodelovanju dopisnike iz zamejstva / Pohar uredi v Trstu, dr. Pavlin na Koroškem (Pohar).
- najvažnejše je vsekakor, da čim prej dobimo kamero (Kumar);
- nakup Agfe, ki stane 70.000 dinarjev (Richter);
- filmska grupa naj se sestane in pogovori o pomoči Zagrebu s filmi. Pritegniti k sodelovanju tov. Malešiča, ki ima na Dunaju »pajtko«, da bi delal reportaže s Kržišnikom in jih prodajal televiziji. Tov. Hvala naj napravi program za šport za naslednja dva meseca in naj odda program tov. Cilenšku. Tov. Cilenšek naj pritegne k sodelovanju za kulturni del tov. Marinka Golouha. Za arhiv se zanima tov. Foerster. Vprašanje je, ali bo to zmogel (Pohar);
- arhivar mora imeti veliko znanje in predvsem dober spomin. In seveda tudi odlične organizacijske sposobnosti (Žižek);
- oddaje, kot je bila na primer Tomos v prvi oddaji, bi morala podjetja financirati. Tudi Dušan Kralj ima nekaj takšnih primerov (Pohar);
- Najvažnejše je, da uredimo kartoteko. Povezati se je treba z gledališči in čim prej priti do podatkov o igralskih (Žižek);
- obvezna sta gledanje TV-programov in razprava o njih (Žižek);
- Žižek, Kragelj in Cilenšek naj napravijo razpored ljudi, ki bodo zadolženi za gledanje raznih oddaj. Moramo sestaviti tudi komisijo za izbor ljudi, ki pridejo v poštev za delo na TV. V komisiji naj bodo tov. Žižek, Kragelj, Cilenšek in drugi, ki jih je treba šele določiti. Slike spikerjev in konferansjejev moramo objavljati v Mladini (Pohar);
- poslati kamermane v Zagreb na prakso – Gorjupa in Kumarja, ker Zagrebčani tako želijo (Kragelj);
- Radio ima kredit za prakso na razpolago (Pohar);
- nujno in važno je misliti na človeka, ki ga bomo poslali v Zagreb na prakso za razsvetljavo (Kragelj);
- ing. Pernuš naj se posvetuje z ing. Rojcem o ljudeh, ki bodo upravljali reportažni avtomobil (Pohar);
- misliti moramo na asistenta v studiu (Žižek);
- tov. Hvala naj uredi material s seminarja, da bo služil novodošlim ljudem na TV (Pohar);



– urediti obračun in vse zadeve, ki so v zvezi s prvo oddajo. Sekretarka in režiser (Pavlin).

Tako so bili na sestanku 15. 5. 1957 postavljeni temelji za razvoj slovenske televizije. Kritike filma ne moremo ovrednotiti, ker si ga nismo ogledali. Scenarij, ki smo ga posredovali, je bil sicer kar všečen in kratki film bi bil lahko zelo zanimiv, očitno pa ga kritika ni vzela za svojega. Zanimiv je napad na dekadenco, ki je prihajala z Zahoda v obliki marionete in rock'n'rolla. Ustvarjalci oddaje so izkazali kar precej poguma, da so omenjeni pesmi uvrstili v spored. O rock'n'rollu pa bomo še govorili. Vprašanje glede vloge in dela producentov še danes ni niti jasno niti rešeno, preostale naloge pa so bile uresničene. Televizija je bila postavljena na noge. Tele je postalo krava, napovedana snemanja so se ohranila tudi v televizijskem arhivu, njegovi temelji pa so bili postavljeni ravno na tem sestanku. S smelimi odločitvami v času, ko v Ljubljani sploh še niso imeli kamer, je slovenska televizija stopila na pravo pot, z njo pa tudi televizijski arhiv.<sup>27</sup> Pravzaprav lahko zdaj potrdimo, da je televizija izstopila in »prazgodovine« in stopila v »zgodovino«, saj so oddaje, ki so bile načrtovane na sestanku maja 1957, shranjene v arhivu.

O naslednji oddaji v Zagrebu in nadaljevanju televizijske zgodovine pa več v nadaljevanju. Ali je bila oddaja razdeljena v tri dele ali pa so gledalci spremljali celovečerni program in kakšna je bila vsebina oddaje? Za zdaj vam o njeni vsebini izdamo samo to, da je bila prvič uporabljena »špica« s Kalinovim pastirčkom. In zakaj so se odločili ravno za pastirčka? Vse to in še več, dragi bralci, boste izvedeli v naslednji številki Arhivov. Za danes si oglejmo samo še to, kako so o oddaji poročali časopisi in končno tudi besedilo slovenskega rock'n'rolla, ki je tako razburil slovensko javnost in politično elito.

Kot je poročal Ljubljanski dnevnik, so se na rob te oddaje nanizale različne misli. Če se nekomu ni zdel ameriški »rock and roll«, najprimernejši, je drugi na široko zehal ob filmskem prikazu dela v železarni.<sup>28</sup> Tretji je pogršel narodno pesem, spet četrti

pa je zaman pričakoval potrkan polko. »Skratka, s komer koli si govoril, usak je imel svoje želje in, če bi TV skupina upoštevala vse, bi lahko sestavila za nekaj let naprej! Na koncu konca pa je bil to tudi pravi namen prve oddaje: informacija, seznaniti gledalce s programom slovenske televizije, ga opozoriti, tudi spomniti na številne možnosti, ki bodo v prihodnje našle svoj vsebinski izraz pred objektivni naših televizijskih kamer.« Dušan Kralj je bralce nagovoril, da je začetek televizije drugačen kot so bili začetki filma in radia, saj zdaj živimo v bolj naprednem sistemu. »Pred 50. leti so se stare ženice križale pred gledališčem »živečih fotografij«, mlada generacija pa je stopala na prste in se drezala s komolci pred zasilnimi blagajnami. Tudi tisti, ki so imeli srečo in ki so že dovolj zgodaj prislubnili uho h govoreči škatli, so le z umnim nasmeškom sunili klobuk proti čelu in usmerili korak v prvo kavarnico. Tako so prva dva predhodnika televizije – film in radio – ljudje sprejeli sicer hrupno, a vendar se je navdušenje nad njima kaj kmalu poleglo. Filmski in radijski pionirji so imeli svoj čas presneto trd oreh pred seboj: razvajeno meščansko družbo, ki ni nikdar dvomila v svoj razum in seveda s trojnimi ključi zaklenjeno državno blagajno, ki jo je polnila revna dežela, živeča preveč od sanjarjenja in premalo od uresničljivih misli, da bi se lahko naglo uvrstila med filmske gledalce ali celo med radijske poslušalce! Začetek televizije je drugačen! Lani sem srečal v Ribnici postavnega, zdravega možaka. Tovoril je les iz kočevskih gozdov, pa sva izmenjala nekaj besedi. Pogovor je nanese na televizijo in reči moram, čudil sem se, koliko je možak vedel povedati o tej stvari. Navduševal se je, pričakoval je nekaj od slike iz zraka, ki mora priti tudi na Kočevsko. Tako bodo tudi tisti kraji manj odrezani od sveta, mnoge pripovedi večerov jim bo bogatilo nekaj oprijemljivega, bolj določenega! Mož si je mnogo obetal in niti na kraj pameti mu ni prišlo, da bi morda ta reč ne bila za njegov žep! Vraga, zakaj imamo pa zadrugo in rdeči koticček!«

## Viri in literatura

### Arhivski viri RTV SLO, TV Slovenija

– Oddelek za arhiviranje in dokumentacijo TV Slovenija, fond Vodstvo TV, škatli I–67 in I–68.

<sup>27</sup> Katarina Udovič, Televizijski arhiv, prva in edina zaposlitev. (35 let TV Slovenija, str. 235–237).

<sup>28</sup> Ljubljanski dnevnik 13. 5. 1957. Zakaj nekaterim gledalcem ni bil všeč rock'n'roll ni znano, je pa zato znano besedilo, ki ga je napisal Frane Milčinski Ježek, pesem pa je zapela Jelka Cvetežar:

Rock and roll

(orkester 12 taktov, dvakrat krik, klavir, tekst 1. kitica)

Džon pršou domov ni v pravem cajt

Jenny ga gre iskat pa ga najt tu najt

je šel k Frenku gotov v kuhno sedet

igra tarok rok, rok na nudlbret

igra tarok, ja tarok end roll na nudlbret

Krik

orkester, tenor, orkester, dvakrat krik, klavir, 2. kitica do konca

Vso noč poln glaž je mel v rok

vse vrtil se mu je okrog in okrog

drug dan ksiht je mel tko krmežljav

kot bi na roll na roll rolletn spal

al pa na rok, ja na rock end roll roleta

**Časopisi**

Ljubljanski dnevnik, 13. 5. 1957

Ljudska pravica, 12. 5. 1957

Nedeljski primorski dnevnik, 9. 6. 1957

**Literatura**

Bizilj, Ljerka: *Slikarji stvarnosti. Podoba slovenskih medijev*. Ljubljana: Modrijan, 2008.

Pohar, Lado (glavni in odgovorni urednik): *Smeh in nasmeh za kamero in mikrofonom. Ob 75-letnici radia in 45-letnici televizije v Sloveniji*. Ljubljana: RTV Slovenija, 2003.

Pohar, Lado (odgovorni urednik): *Televizija prihaja. Spominski zbornik o začetkih televizije na Slovenskem*. Ljubljana: RTV Slovenija, 1993.

TV okno. V: *35 let TV Slovenija*. Ljubljana: RTV Slovenija, 1993.

---

**Zusammenfassung**


---

DEM SLOWENISCHEN FERNSEHEN  
WÜNSCHEN WIR VIEL GLÜCK,  
DAMIT ES MÖGLICHST RASCH DEM  
ANFANGSSTADIUM ENTWÄCHST ÜBER  
DIE ENTWICKLUNGSGESCHICHTE DES  
SLOWENISCHEN FERNSEHENS ZU SEINEM  
55-JÄHRIGEN JUBILÄUM

Die Archivierungsabteilung der Fernsehanstalt Televizija Slovenija bewahrt außer dem audiovisuellen Material eigener Produktionen auf TV-Datenträgern (Foto, Dia, Film, Magnetband, Videokassette und digitale Datei) auch 480 Laufmeter Fernsehaufzeichnungen auf. In einer unansehnlichen Schachtel wurden viele Jahre Dokumente vom Beginn des slowenischen Fernsehens aufbewahrt, das 55-jährige Jubiläum von Televizija Slovenija ist deshalb eine hervorragende Gelegenheit, diese Dokumente der Öffentlichkeit zu präsentieren. Die erste Fernsehsendung nahm ein Fernsehteam von Radio Ljubljana auf der Elektronikmesse auf dem Messegelände in Ljubljana im August 1956 auf. Ein Jahr später gastierte das Fernsehteam von Radio Ljubljana in Zagreb und bereitete ein eige-

nes Fernsehprogramm mit dem symbolischen Titel »Das Fernsehen kommt« vor (15.5.1957). Dieser Sendung wird oft Priorität zugeschrieben, da wir seit Herbst 1956, als Lado Pohar zum Direktor des Fernsehens ernannt wurde, schon von Televizija Ljubljana sprechen können. Das Ereignis war so wichtig, dass es von der Presse zum Ereignis des Jahres erklärt wurde. Als Themen wählten die Gestalter der Sendung den Frühling, Werte der Arbeit und Schönheiten des Heimatlandes und bewiesen, dass wir Slowenen einen weiten Horizont besitzen und genauso fröhlich sind wie anderswo in der Welt. Das Unterhaltungsprogramm steigerte sich zu einem wahren, fantastischen Rollschuh-Rock 'n' Roll. In technischer Hinsicht war die Sendung mit Ausnahme einiger Unzulänglichkeiten – zu langsames oder zu schnelles Verblenden des Bildes oder des Tons und Probleme mit dem Hinhalten des Mikrofons – in Ordnung. Alle Mitwirkenden unternahmen, was in ihrer Macht stand, und sammelten Erfahrungen zur Vorbereitung neuer Sendungen. Dazu trug gewiss auch der Regisseur viel bei, der mit den Leuten gut auskam und eine Atmosphäre zu schaffen vermochte, in der die Arbeit angenehm verlief. Obwohl die Sendung auch von den anderen Teilrepubliken positiv bewertet wurde, sparten die Fachleute nicht mit kritischen Bemerkungen. Die größte Schwäche der Sendung bestand darin, dass der Text nicht fernsehgerecht, sondern zu sehr auf das Radio zugeschnitten war, weshalb der Schwerpunkt der Sendung bei den Ansagern lag. Einige Filmeinlagen waren unglücklich ausgewählt, und die Sendung wirkte nicht als Ganzes. Trotz dieser Kritik herrschte die Meinung vor, dass die Sendung erfolgreich war, insbesondere wurden die Musik des Komponisten Uroš Krek für die Einleitung der Sendung und die Kameramänner, die ihre Arbeit hervorragend erledigten, und alle Gestalter gelobt, die sich bis zum Schluss an das Konzept der Sendung hielten. Bei der Analyse der Sendung wurde auch die Gründung eines Filmarchivs zur Archivierung des Bild- und sonstigen Materials zur Vorbereitung der Sendungen vorgeschlagen. Das slowenische Fernsehen hat den rechten Weg beschritten und mit ihm auch das Fernseharchiv.